

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy a textilní tvorby

Výtvarný doprovod příběhu – volný soubor ilustrací

Diplomová práce

Autor: Kateřina Kvapilová

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství výtvarné výchovy pro ZUŠ a SŠ

Vedoucí práce: MgA. Petr Hůza

Oponent práce: Mgr. Lucie Tikalová, Ph.D.

Hradec Králové

2019

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Kateřina Kvapilová

Studium: P16P0789

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství výtvarné výchovy pro ZUŠ a SŠ

Název diplomové práce: **Výtvarný doprovod příběhu - volný soubor ilustrací**
Název diplomové práce AJ: Graphic accompanying the story - a free set of illustrations

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Téma diplomové práce je Výtvarný doprovod příběhu - volný soubor ilustrací. Práce je rozdělena na dvě části. První část je teoretická. V ní se věnuji výtvarné oblasti z obecného hlediska, tzn. co ilustrace je, proč je v kulturní a sociální oblasti života důležitá, jejímu vývoji od historie až po současnost. Zmiňuji i nakladatelství, která se zabývají ilustrační tvorbou u nás i ve světě. Součástí teoretické části je dále přehled českých a zahraničních umělců této výtvarné sféry. Samostatnou kapitolu věnuji ilustraci pro děti. Praktická část obsahuje dokumentaci tvorby od samotných inspiračních zdrojů přes kresebné skici vývoje, až po tvorbu ilustrací na volné listy. Některé ilustrace mají formu kresby, jinde experimentuji s koláží.

HOLEŠOVSKÝ, František. Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež. Praha: Albatros 1989. 455 s. Illustration Play 2: Craving for the New Extraordinary. London : Victionary, 2010. 284 s. ISBN 98817302867 STEHLÍKOVÁ, Blanka. Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež. Praha : Albatros, 1984. 224 s. WIGAN, Mark. Umění ilustrace: Vizuální myšlení. Brno: Computer Press, 2010. 176 s. ISBN 978-80-251-2970-8

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: MgA. Petr Hůza

Oponent: Mgr. Lucie Tikalová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.1.2017

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.“

V Hradci Králové dne:

Kateřina Kvapilová

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat všem, co mi poskytovali cenné rady pro psaní této práce. Zejména bych chtěla poděkovat svému vedoucímu diplomové práce MgA. Petru Hůzovi, který mě vedl vždy správným způsobem. Dále bych chtěla poděkovat rodině za podporu a trpělivost.

Anotace

KVAPILOVÁ, Kateřina. *Výtvarný doprovod příběhu – volný soubor ilustrací*
Hradec Králové: Pedagogická fakulta University Hradec Králové, 2019. 93 s. Diplomová práce.

Téma diplomové práce je Výtvarný doprovod příběhu – volný soubor ilustrací. Práce je rozdělena na dvě části. První část je teoretická. V ní se věnuji výtvarné oblasti z obecného hlediska, tzn. co ilustrace je, proč je v kulturní a sociální oblasti života důležitá, jejímu vývoji od historie až po současnost. Zmiňuji i nakladatelství, která se zabývají ilustrační tvorbou u nás i ve světě. Součástí teoretické části je dále přehled českých a zahraničních umělců této výtvarné sféry. Samostatnou kapitolu věnuji ilustraci pro děti. Praktická část obsahuje dokumentaci tvorby od samotných inspiračních zdrojů přes kresebné skici vývoje, až po tvorbu ilustrací na volné listy. Některé ilustrace mají formu kresby, jinde experimentuji s koláží.

Klíčová slova

Klíčová slova: dětská knížka, ilustrace, příběh, koláž

Annotation

KVAPILOVÁ, Kateřina. *Graphic accompanying the story – a free set of illustrations*
Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 93 pp. Diploma
Degree Thesis.

The theme of the diploma thesis is Art of the Story - a free set of illustrations. The thesis is divided into two parts. The first part is theoretical. In it I focus on art fields from a general point of view, what the illustration is, why it is important in the cultural and social sphere of life, its development from history to the present. I mention publishers who are They deal with illustrative works here and around the world. Part of the theoretical part is an overview of Czech and foreign artists of this art spheres. I dedicate a separate chapter to an illustration for children. The practical part contains the documentation of the work from the inspirational ones resources through the drawing sketch of development, to the creation of illustrations on the free sheets. Some illustrations are in the form of drawings, else I experiment with a collage.

Key words

Keywords: children's book, illustration, story, collage

Obsah	
ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Ilustrace.....	11
1.1 Vývoj.....	13
1.1 České knihy pro děti a mládež	16
2 Knižní nakladatelství	22
2.1 Labyrint	22
2.2 Baobab.....	23
2.3 Paseka.....	24
2.4 Upupaepop	24
2.5 Běží liška.....	25
PRAKTICKÁ ČÁST	26
3 Inspirační východiska	27
3.1 Jutta Bauer (1955).....	27
3.2 Květa Pacovská (1928)	28
3.3 Andrea Tachezy (1966).....	29
3.4 Hajao Mijazaki (1941)	30
3.5 Michaël Dudok de Wit (1953)	31
4 Realizace.....	32
4.1 Inspirace	32
4.2 Volba formy	37
4.3 Cesta na Lombok – ilustrace	39
4.4 Navrhování.....	42
4.5 Materiál	46
4.4 Fotodokumentace	47
DIDAKTICKÁ ČÁST	48
5 Výtvarně didaktický projekt	49
5.1 Škola v ráji	49
5.2 Plastový odpad	50
5.3 Výtvarný projekt Doba plastová	53
5.4 Mladší školní věk	54
5.5 Popis projektu.....	55
5.5.1 Moje místo na ostrově	58
5.5.2 Všechno se dá změnit	65

5.5.3 Recyklace – pojem neznámý	73
5.6 Reflexe projektu	80
ZÁVĚR	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	88
SEZNAM OBRÁZKŮ	90

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je Výtvarný doprovod příběhu – volný soubor ilustrací.

Cílem práce bylo vytvořit ilustrace dokumentující místní kulturu indonéského ostrova Lombok a jeho charakteristické znaky.

Již od mala mě asijské země lákaly, zvláště jejich kultura a tradice. V minulém roce jsem měla možnost odjet na tříměsíční dobrovolnickou stáž do Indonésie, kde jsem se podílela na vyučování žáků v jedné z místních škol, a to výukou anglického jazyka a výtvarné výchovy. Mohla jsem tedy poznávat jejich kulturu zevnitř, z bezprostřední blízkosti. Nepoznávat ji tedy jako běžný turista, ale měla jsem možnost stát se na chvíli součástí místního života.

Ilustrace jsou určeny dětem a přibližují jim tento exotický kraj. Slouží jako malý „příběh“ o nepříliš známém ostrově Lombok, kde se děti dovedí jednak základní informace o přístupu zdejších lidí k životu, zvykům, tradicím, náboženstvím, jednak geografická fakta.

První část práce je teoretická. Zabývám se pojmem ilustrace a jejím vývojem. Mapuji českou scénu malých alternativních nakladatelství. Samostatnou kapitolu věnuji ilustraci pro děti, která pro mne bude vždy nekončící inspirací. Dále následuje přehled českých a zahraničních ilustrátorů této výtvarné sféry.

Praktická část obsahuje dokumentaci tvorby od samotných inspiračních zdrojů přes kresebné skici vývoje, až po tvorbu ilustrací. Výsledná forma ilustrací se snaží o propojení klasických technik v návaznosti na současná média.

Vlastní práce navazuje na didaktickou a závěrečnou část, v ní se zabývám výtvarně didaktickým projektem, zrealizovaným na stáži v Indonésii.

V závěru práce hodnotím, naplnění mých stanovených cílů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Ilustrace

Pojem ilustrace je v dnešní době všeobecně známý. Mnozí si ilustraci spojují s grafických doprovodem textu, ale je důležité zdůraznit, kolik významů a podob vlastně má. Hlubší pohled do tohoto širokého termínu nám zajistí samotný původ slova ilustrace. Pochází z italského slova „illustrare“, což znamená vysvětlit. Dále z latinského slova „lustrare“ což znamená osvětlit.¹ Ilustrace tedy nemá pouze zdobit. Plní především funkci vysvětlovací, má výtvarně oživit text a učinit ho srozumitelnějším. Často vyjadřuje to, co je obtížné slovy vyjádřit.

Ilustrátor je umělec, který spolupracuje s autorem textu a jejich cílem je, aby myšlenku knihy vyjádřil co nejpřesněji. Měl by diváka umět zaujmout. Můžeme dokonce říci šokovat, burcovat a v neposlední řadě vybídnout k představám.

„Kniha jako nejstarší komunikační prostředek vždy vypovídá o člověku a době.“²
Zaznamenává hodnoty a kultury národů. Také vzhled knihy se proměňuje s dobou, s ní i související technikou. Ilustrace mívá podobu kresby nebo malby. Dříve měla převážně podobu dřevořezu, dřevorytu, mědirytu či leptu. Dnes se její formy a zpracování stále více rozvíjejí a zdokonalují, zejména v počítačovém provedení. Dokonce může mít výslednou podobu videa či animace. Na druhou stranu bych však chtěla poukázat na stále častější se vracení k tradičním technikám, respektive k experimentování s tradičními technikami v kombinaci s počítačovými programy.

Ilustracemi se obklopujeme, nechybí v novinách, časopisech, brožurách, učebnicích, ale i videích.

V dnešním slova smyslu je pojem ilustrace známý od čtyřicátých let 19. století.³ Rozdělujeme ji na základní čtyři druhy podle toho, k čemu slouží či komu je určená. Jedná se o vědeckou neboli naučnou, satirickou, uměleckou a dětskou.

¹ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration: insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, 219 s. ISBN 978-80-7028-439-1, str. 21

² HALADA, Jan. *Člověk a kniha: úvod do nakladatelské specializace*. Praha: Karolinum, 1993, ISBN 80-7066-767-2, str.5

³ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, 219 s. ISBN 978-80-7028-439-1, str. 19

Ilustrace vědecká pomáhá k hlubšímu poznávání. Doplnění odborného textu ilustracemi je pro čtenáře zásadní, aby došlo k prohloubení informací a zapamatování, musí proto být věcná a precizní.

Ilustrace satirická je druh, který používá humoru v různé míře – od lehčího až po černý humor či sarkasmus. Reaguje totiž na problémy společnosti a kritizuje ji zesměšněním. Její místo je ve svobodném demokratickém světě důležité. Mezi představitele naší země patří jistě Josef Lada. Jeho ilustrace ke knize *Osudy dobrého vojáka Švejka* od Jaroslava Haška jsou známá každému.

Ilustrace umělecká má za cíl vnést do díla výtvarný zážitek, často je uměním sama o sobě. Autor vnáší do své práce kus vnitřní síly.

Ilustrace dětská je pro mou práci nejdůležitější, a proto se jí budu věnovat hlouběji. V knihách pro nejmenší děti ilustrace plní nezastupitelnou roli. Text s věkem postupně získává na důležitosti, ale vždy spolu tvoří jeden celek. „*Literatura pro děti a mládež by měla mít ambici sledovat i reálné sociální a kulturní kontury komplikovaného světa současných dětí.*“⁴ V dnešní době inklinujeme k elektronickým médiím. Mohou být zajímavým doplňkem výuky, kniha však zůstane nezaměnitelná.

Čtení dobrých knih s dobrými ilustracemi má nezpochybnitelný vliv na osobní rozvoj člověka.

⁴ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 197

1.1 Vývoj

Počátky ilustrace sahají do období starověku k nástěnným malbám. Nejprve to byly tzv. pojmové obrazy neboli piktogramy, spojující text a obraz. Čtení těchto myšlenek bylo snadné a další výhodou byla možnost „čtení“ i bez znalosti řeči samotné. Později se vyvinuly z piktogramů obrazové znaky neboli hieroglyfy, jejich vznik se odhaduje mezi 6. – 5. tisíciletím před Kristem.⁵

„Svazek mezi obrazem a písmem byl nadobro rozdělen teprve v době okolo roku 2000 před Kr., kdy se vytvořilo v Přední Asii písmo, vyjadřující graficky jednotlivé souhlásky.“⁶

Ve středověku se setkáváme s první obrázkovou knihou – biblí, tzv. Biblia pauperum. Rozvoj vzdělanosti s sebou přinesl i vznik knih pro děti a mládež.

Toto období je jednoznačně spjato s dílem pedagoga a filozofa Jan Amose Komenského, který si uvědomoval důležitost obrazu v knihách pro děti. Spojení textu s ilustrací bylo pro žáky poutavější a učivo se jim lépe vštěpovalo do paměti. K jeho celosvětově neznámějším dílům patří Dveře jazyků otevřené – Janua linguarum reserata (1631) a Svět v obrazech – Orbis Pictus, vydáno roku 1658 v latinském jazyce.⁷ Učebnice obsahují základy lidské anatomie, přírody či společenských věd.

Komenský usiloval uplatnit do knihy Orbis Pictus dokonce uměleckou ilustraci od Václava Hollara. Bohužel kvůli konzervativnímu vydavateli se na práci musel podílet cizí rytec.⁸

„Myšlenka Komenského o umělecké ilustraci dokonce v naučné knize byla v Čechách akceptována, byť se tak stalo až o mnoho let později.“⁹

Významnou osobností, která rozvinula základy české umělecké ilustrace a s ní také ilustraci dětské knihy byl Mikoláš Aleš. Jeho práce dokládá oblibu témat rodného kraje, vlastenectví a lidové slovesnosti druhé poloviny 19. století. Ilustroval pohádky,

⁵ MATĚJČEK, Antonín. *Ilustrace*. Praha: J. Štenc, 1931, str. 91

⁶ MATĚJČEK, Antonín. *Ilustrace*. Praha: J. Štenc, 1931, str. 9

⁷ Jan Amos Komenský. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komenský

⁸ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha : Albatros, 1984, str. 11

⁹ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha : Albatros, 1984, str. 11

verše, říkanky, kalendáře či první český slabikář. K nejvýznamnějším dílům patří Jiráskovy Staré pověsti české a Čelakovského Ohlasy písní ruských. V ilustracích pro děti nepoužívá zjednodušenou formu ilustrace, dále uplatňuje jeho realistické principy. Dramatičnost, tvarová důmyslnost a dekorativnost lidového umění otevírá nové náměty a možnosti, které ovlivňovali další umělce například Josefa Ladu.¹⁰

Na přelomu 19. a 20. století se objevuje významné hnutí za krásnou knihu. Především pod vlivem Williama Morrisa a dalších anglických umělců. Autoři nahlíží na knihu jako svébytný estetický celek. Snaží se o ideální harmonii mezi obrazem a textem. Autoři se začínají zabývat formátem, volbou papíru, písma, a to ve shodě s jejím obsahem. Ilustrátorka Zdenka Braunerová byla významnou iniciátorkou obrození knihy u nás. Díky studijní cestě do Paříže získala cenné zkušenosti, které doma předávala dalším umělcům a spisovatelům. Mezi její významné ilustrované knihy patří Mrštíkova Pohádka máje z roku 1898.¹¹

K první moderní krásné knize patří podle odborníků kniha Broučci od Jana Karafiáta z roku 1903. Ilustrace jsou vytvořené od Vojtěch Preissiga. Dalšími je Puškinovu Pohádku o caru Saltánovi ilustrovanou V.H. Brunnerem nebo Erbenovu Kytici, kterou ilustroval Adolf Kašpar. Mezi nejvýznamnější manifestační vystoupení českých umělců sdružených do spolku Mánes na pomoc krásné dětské knize patří uveřejnění ilustrovaných souborů textů nazvaných Sníh v časopise Volné směry. Mezi autory patří jména Jan Kotěra, Jiří Šalamoun, Mikoláš Aleš, František Kupka, a další.¹²

Vyhlášení samostatného Československa v roce 1918 přineslo další rozvoj kulturního života. Zejména dvacátá a třicátá léta obohatila českou dětskou knihu o nové výrazné autory, jako byli Josef Lada, Ondřej Sekora, Cyril Bouda či bořitel konvencí Josef Čapek. *V meziválečném období došlo k další zásadnější změně. Obraz a literární dílo začaly působit vzájemně jako dvě na sobě závislé, avšak rovnocenné složky.*¹³

Ve 40 letech se rozvíjí zejména ilustrace k pohádkám. Zde jmenujme například Vlastimila Zábranského, Antonína Strnadela, Karla Svolinského, Miladu Marešovou.

¹⁰ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 169

¹¹ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, str. 14

¹² STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, str. 14

¹³ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, str. 20

Poválečné období je poznamenáno tzv. socialistickým realismem. Mezi autory této doby řadíme Mirko Hanáka, Josefa Palečka nebo Pavla Dvorského, který celý život pracoval s naučnou ilustrací.

V 70. letech zažívá svůj rozkvět filmová pohádka, postavy zde ožívají za doprovodu zvuku. Trnkovy animované filmy, například *Zvířátka a Petrovští* či *Zasadil dědeček řepu* patří ke zlatému fondu nejen české kinematografii.¹⁴ Nesmíme zapomenout na dalšího představitele Zdeňka Milera a jeho Krtečka.¹⁵

Vliv filmu se projevoval i do ilustrace autorů, například Adolfa Borna, Jiřího Šalamouna, kteří si oblíbili lineární kresbu ve zdůraznění významově důležitých detailů.¹⁶

Současnými autory jsou například Vlasta Baránková, Gabriel Filčík, Eva Sýkorová – Pekárková, nejnovější generaci zastupují kupříkladu Renáta Fučíková a Tereza Říčanová.

Významný pokrok nových technologií na konci 20. století ovlivňuje a mění pojetí ilustrace. Přichází na řadu z počátku mnohdy diskutovaná témata počítačové grafiky jako samostatné techniky. Mezi autory například řadíme Mikoláše Axmanna, Jiřího Lindovského a Zbyňka Janáčka.

¹⁴ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 391

¹⁵ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 236

¹⁶ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 37

1.1 České knihy pro děti a mládež

Podkapitola přibližuje důležité ilustrátory české scény, kteří se zabývali či zabývají ilustrací pro děti a mládež. Děti se s jejich obrázky často setkávají, s některými dokonce i ve školním prostředí.

Josef Čapek (1887–1945)

Malíř, grafik, knižní ilustrátor a spisovatel. Osobnost moderní české grafiky. Vystudoval vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze. Ovlivnění kubismem je v jeho díle patrné, ale vždy volil vlastní cestu plnou experimentu, výtvarných zkratek a zjednodušených tvarů. Mezi nejpoužívanější techniky Čapka řadíme techniku linorytu, dřevořezu i litografie.¹⁷

Spolu s bratrem Karlem Čapkem tvoří významnou dvojici. Ke společným dílům řadíme například divadelní hry *Ze života hmyzu*, *Krakonošova zahrada*.

K Josefovým neznámějším dílům pro děti řadíme *Povídání o pejskovi a kočičce*, *Dobře to dopadlo aneb Tlustý pradědeček*, *lupiči a detektivové*, ...

„V jeho díle nebylo nic nesrozumitelného, nic nepravdivého. Nemaloval, co neznal. Byl, řekl bych, okázale prostý. Byl poctivý řemeslník české tradice devíti řemesel – neboť, jak Kulhavý poutník praví: "Každý umělec, který si tohoto jména zaslouhuje, má odpovídající dávku řemesla". A zde, v této rukodílné počestnosti, pramení jeho hluboká básnická moudrost.“¹⁸

¹⁷ MARCO, Jindřich. *O grafice*. Praha: Mladá fronta, 1981, str. 286

¹⁸ Adolf Hoffmeister: *Josef Čapek a jeho scénicky výtvarné dílo* In: Josef Träger a red. : *Divadelní zápisník*, ročník I., 1945 – 1946, vyd. Sdružení pro divadelní tvorbu v Umělecké besedě, Praha, str. 99

Mirko Hanák (1921–1971)

Malíř, grafik a ilustrátor. Studoval na Baťově škole umění ve Zlíně, studium trvalo pouze dva roky a přerušila jej válka. Po osvobození Československa studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze u profesora Josefa Nováka.¹⁹ Jeho náklonnost k ilustraci pro děti byla od počátku jeho tvorby zřejmá.

V české literatuře se řadí k nejcennějším autorům s přírodní tematikou. Nejznámější jsou jeho ilustrace k textům prozaika Jaromíra Tomečka. K prvním knihám patří *Admirál na Dyji*. Samotné vyprávění skládá hold řece a přírodě v jejím okolí.²⁰ „*Mirko Hanák mnohé z dvačtyřiceti ilustrací pojal informativně: dokládá podobu popisovaných živočichů s důrazem na jejich rozpoznatelnost a na jejich typické rysy.*“²¹

Dalšími ilustrovanými díly s texty Tomečka je *Stříbrný lipan*, *Neklid*, *Smaragdové stopy*.

Hanák a Tomeček tvoří v české literatuře nerozlučitelnou dvojici. „*Neokázale, působivě a nadčasově stvořili celek, jenž na otázky o vztahu člověka a přírody odpovídá bez stop násilné didaxe, umělecky přesvědčivě a nedemagogicky. Proto zůstávají tyto knihy v četbě mládeže mezi trvale preferovanými.*“²²

Obrázek 2: Smaragdové stopy

¹⁹ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 87

²⁰ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str.107

²¹ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 89

²² REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 89

Josef Paleček (1932)

Malíř, grafik, ilustrátor a tvůrce animovaných filmů. Vystudoval na Pedagogické univerzitě Karlově u profesora Cyrila Boudy a Karla Lidického. Ve svém díle dospěl k osobité stylizaci.

Mezi jeho ilustrované knihy patří Papírová lodička od Jiřího Svobody, Tomášek a trpaslík od Zdeňka Adla, Filínek od Libuše Palečkové, Makový mužiček od Františka Nepila. Mezi ilustrované hudební edice patří Elce pelce kotrmelce či Klavírní stolička.²³

*„Ilustroval jsem knížku poezie, a přitom jsem si uvědomil, co budu chtít ilustrovat: poezii a poetické, pohádkové texty – jsou mi nejbližší a vždycky se snažím, aby mé ilustrace byly další osobitou částí knihy a dokázaly čtenáře znovu a znovu zvát k novému čtení a nacházet při tom nová ukrytá tajemství jak v textu, tak v obrázcích.“*²⁴

Pavel Dvorský (1946)

Dvorský se většinu života věnuje vědecké – naučné ilustraci. Spolupracuje s antropology a archeology, nejčastěji na téma pravěkého života.

Cílem vědecké ilustrace je odborný text vyjádřit co nejsrozumitelnějším způsobem. Ilustrátor musí co nejlépe vystihnout znaky, které i fotografií zůstávají skryté. Ilustrace by měla být přesná a detailní a měla by obsahovat vnitřní sílu.²⁵ Tu nesporně Dvorský do svých ilustrací vkládá. Za svůj život nasbíral řadu ocenění. Například od nakladatelství Albatros, Mladé letá, od české sekce IBBY Zlatá stuha.

Petr Neruda: *„Velmi si cením toho, jak snadno vnímá představy nás vědců, představy, které není vůbec snadné předat. Plně respektuje obsah, který chceme, aby v obraze byl, a navíc je schopen vložit do kresebných rekonstrukcí vlastní invenci, nápad, který celou rekonstrukci zlidšťuje, aniž by se narušily naše přísné vědecké požadavky.“*²⁶

²³ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 273

²⁴ HUTAŘOVÁ, Ivana. *Současní čeští ilustrátoři knih pro děti a mládež*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2004, 129 s. ISBN 80-211-0485-6, str. 84

²⁵ DVORSKÝ, Pavel. *Ilustrace*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017, ISBN 978-80-7028-479-7, str. 6

²⁶ DVORSKÝ, Pavel. *Ilustrace*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017, ISBN 978-80-7028-479-7, str. 7

Jeho tvorbu známe nejen z encyklopedií, ale také z českých poštovních známek.

Obrázek 1: ilustrace ke knize Čas lovců

Vlasta Baránková (1943)

Grafička, ilustrátorka a typografka. Vystudovala Střední uměleckoprůmyslovou školu v Brně u profesora Karla Langra. Úzce spolupracuje s filmovou produkcí.

Ilustrovala například Národní pohádky z Čech a Moravy, Bim, Bam, Bum und.....

Vytvářela ilustrace k textům Zdenka Svěráka, Mám v hlavě myšlenku, Jaké je to asi v Čudu, Když se zamiluje kůň,..²⁷

Baránková ve své tvorbě vystřídalala řadu technik a stylu svého projevu. „V osmdesátých letech se v její ilustrační tvorbě zřetelně prohlubuje lyrická a citová složka ilustrace v souvislosti s básnivým zaměřením její volné grafiky.“²⁸

Ráda a často navštěvuje školní instituce a vede besedy nejen s dětmi. „Nikdy neodmítnu, když mě požádají, abych šla do školy povídat si s dětmi o knížkách. Často chodily do mého ateliéru na besedu děti z výtvarných kroužků, nebo já za nimi třeba na tábor. Názory dětí na mé obrázky jsou pro mě velmi důležité. Mrzí mě, že knihy pro děti vybírají zpravidla jejich rodiče, a tak je kvalita dětské knížky často odrazem jejich vkusu a kulturní úrovně.“²⁹

²⁷ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 18

²⁸ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 18

²⁹ HUTAŘOVÁ, Ivana. *Současní čeští ilustrátoři knih pro děti a mládež*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2004, 129 s. ISBN 80-211-0485-6, str. 8

Gabriel Filcík (1946)

Malíř a ilustrátor dětských knih. Vystudoval uměleckoprůmyslovou školu v Praze v ateliéru u Františka Muziky.

„V ilustrační tvorbě Gabriela Filcíka se odráží přesvědčení, že ilustrace dětské knihy má dětem pomáhat správně vidět svět a chápat svět a život a že je má učit vnímat podmínky a prostředí. Je mu jasný požadavek, aby byla správně zaměřena vzhledem k funkci knihy a věku čtenářů.“ Snad proto je mezi dětmi tak oblíbený.

K nejnámějším dílům řadíme Z řeckých bájí a pověstí, Co mají na práci myšky a myšáci, Kaštánkův domeček, Hudební výchova pro základní školy. Mezi první ilustrované knihy patří román Marta věří na zázrak od Zdeňky Bezděkové, Deset malých černoušků od Miloše Kratochvíla, Když velcí byli kluci od Hany Doskočilové.³⁰

Další knihy, které ilustroval a také napsal jsou Hejblata, Rozcvička pro zvědavá očička, Tvarové hry, Táta všechno umí,...

Za svá práce obdržel mnoho ocenění.

Renáta Fučíková (1964)

Výtvarnice a ilustrátorka. Její tvorba je zaměřená především na knihy o historii. Studovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, v ateliéru ilustrace a grafiky.

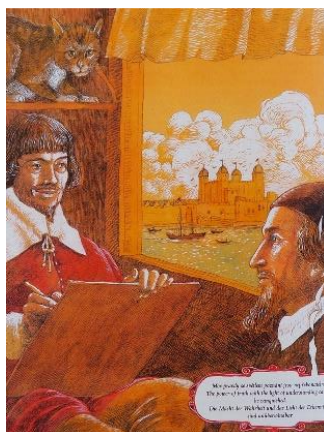
K jejím nejnámějším ilustrovaným knihám patří Pohádky bratří Grimmů (1994), Jan Amos Komenský – Comenius (2008), Historie Evropy – Obrazové putování (2011), Ludmila, Václav a Boleslav (2003), Jakub a hvězdy (2014)³¹

*„Charakteristickým znakem prací Renáty Fučíkové je důraz na detail, a to výtvarný i liteální. Z jednotlivých fragmentů buduje celkovou obrazovou i textovou kompozici, přičemž jednotlivé části mohou působit esteticky autonomně.“*³²

³⁰ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, str. 86

³¹ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 140

³² REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 136

Obrázek 3: Jan Amos Komenský

Tereza Říčanová (1974)

Vystudovala obor ilustrace a grafika na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze u profesora Jiřího Šalamouna.

Věnuje se autorské tvorbě a působí jako pedagožka na Střední umělecké škole v Jihlavě. K nejcennějším oceněním patří Zlatá stuha nebo Nejkrásnější kniha roku. Úzce spolupracuje s nakladatelstvím Baobab.

Mezi nejznámější knihy patří například Noemova archa, Měsíček svítí, Psí knížka nebo To je Istanbul, Kozí knížka

„Její formativní projev je oproštěný od detailu, její výraz, tvarové budování i barevné valérování odkazují k neškolené a dětské kresbě. Estetickým účinkem se tyto vnějškově jednoduché malby stavějí k těm zcela nejpůsobivějším projevům, s nimiž se mohou nedospělí recipienti setkat.“³³

³³ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 168

2 Knižní nakladatelství

V této kapitole mapuji česká nakladatelství, která podporují nezávislé kulturní projekty a sdružují začínající ilustrátory. Jejich zaměřením není jen prezentace osvědčených titulů, propagují i odvážné knihy mladých autorů. Jedná se o nakladatelství Labyrint, Baobab, Paseka, Upupaepop a Běží liška.

V dnešní době máme velkého množství nakladatelství. Je však důležité, aby kvalita vítězila nad kvantitou. V českých kruzích se to zlepšuje a neustále vyvíjí.

„V každé společnosti je role nakladatelství dostatečně prokazatelná a stejně tak tomu je i v případě jeho působení na kulturní život.“³⁴

2.1 Labyrint

Nakladatelství Labyrint vzniklo v roce 1992. Zakladatelem je Joachim Dvořák. Labyrint se věnuje především umělecké próze a poezii.³⁵ K cizojazyčným titulům patří zejména německy psaná próza. Grafická úroveň titulů je vysoce hodnocena, k oceněním patří například Nejkrásnější kniha roku.

„Od roku 1992 pravidelně vydává nakladatelstvo – knihkupeckou ročenku Almanach Labyrint, jež zejména po rozpadu Knižního velkoobchodu plnila a dodnes plní svou základní koncepci informační službu nakladatelům a jejich čtenářům. Prvním knižním titulem byla Horečka V. Hraběte.“³⁶

Nakladatelství Raketa vzniklo v roce 2004. Působí jako samostatná edice knih pro malé čtenáře v nakladatelství Labyrint.³⁷ *„Jakožto klub Raketa soustřeďuje aktivity malých nezávislých vydavatelů dětských knih a v rámci speciálního projektu zasilá zdarma knihy do dětských domovů po celé České republice.“³⁸*

³⁴ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3, str. 7

³⁵ *Labyrint* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://www.labyrint.net/>

³⁶ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3, str. 184

³⁷ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3, str. 283

³⁸ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3, str. 283

Za zmínku stojí pravidelné vydávání časopisu pro děti ve věku od 5–10 let. Čtyřikrát do roka nakladatelství vydává hádanky, hry, návody na tvoření či vaření, komiksy. V současné době existuje celkem osm kusů časopisů.

Mezi současné vydávané tituly uvádím knihu Řeka od Alessandra Sanna, italského malíře. Kniha ukazuje čtyři roční období v akvarelových obrazech. Celý příběh se odehrává u italské řeky.

Mezi hlavní autory patří např. Jaroslav Rudiš, Petr Sís, Lenka Reinerová, Olga Walló, David Böhm.

Labyrint se podílí na řadě nezávislých kulturních projektů, například na mezinárodním festivalu KomiksFEST.

2.2 Baobab

Baobab je malé nakladatelství knih pro děti a mládež fungující od roku 2000, zakladateli jsou Tereza a Juraj Horvátovi.

Juraj Horvát vystudoval uměleckoprůmyslovou školu v Praze u profesora Jiřího Šalamouna. V současné době zde působí jako pedagog a od roku 2003 vedoucí ateliéru ilustrace a grafiky.³⁹

Podporuje nadané mladé tvůrce. Jejich knihy jsou výběrem toho nejlepšího z české současné ilustrace. Ročně vydávají okolo třiceti knih.⁴⁰

Baobab organizuje kulturní akce, které propagují knihy z nekomerčního světa. Jedná se o laterální čtení, divadla, výstavy či festivaly. Jedním z nich je každoročně pořádaný festival v Táboře s názvem Tabook. Sdružuje malá nakladatelství a lidi, kteří se v tomto oboru pohybují.

Ke známým a současně vydaným knihám patří například Pohádky o kolečkách a nekonečnu od Zuzany Demlové, To je Istanbul od Zuzany Říčanové, Byla jedna moucha od Daisy Mrázkové, Bydlíme od Daniely Olejníkové a Jiřího Dvořáka.

³⁹ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 192

⁴⁰ *Baobab* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/>

2.3 Paseka

Nakladatelství funguje od roku 1989. Zakladatelem je Ladislav Horáček.

„Z nakladatelství Paseka vybudoval kulturní instituci svého druhu, neboť tu zároveň vznikly malá výstavní síň a literární klub, v Litomyšli bylo otevřeno muzeum Josefa Váchala a založena restaurátorská škola.“⁴¹

Paseka vydávalo nejprve Váchalovy knihy. Mezi první tituly patřil Váchalův Krvavý román. Později se produkce rozšířila.⁴²

Velký úspěch zaznamenaly díla od Květy Legátové Želary a Jozova Hanule, které dosáhly velkého ohlasu i v zahraničí. Mezi kmenové autory patří například básník Pavel Šrut, který spolu s výtvarnicí Galinou Miklínovou, významnou prací je dětská kniha o Lichožroutech. Kniha obdržela ocenění Magnesia Litera.⁴³

2.4 Upupaepop

Upupaepop je nakladatelství, tiskárna a grafické studio, které založila manželská dvojice Eva a Jakub Horští.

Tiskárna, kterou manželé provozují, slouží jako místo pro malonákladovou výrobu. Tiskárna je vybavena knihtiskárnou s původními českými kasami. Výsledný tisk má vlastní strukturu, nejedná se o „sterilní“ tisk, který je precizní a postrádá originalitu. Baví je opravdovost i nedokonalosti, které nejsou na škodu, ale naopak. V dnešní době je velký zájem o fonty s nedotisky a šumy, takže i manželé Horští se těší zájmu s jejich originální tiskárnou.

Eva Horská vystudovala pražskou uměleckoprůmyslovou školu. Věnuje se zejména grafice a ilustraci. Používá klasické grafické techniky kombinované s digitálními. Práce zaujme diváka velkou mírou fantazie, postavy vypadají jako z jiného

⁴¹ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3, str. 258

⁴² HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3, str. 258

⁴³ *Paseka* [online]. [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: www.paseka.cz

světa, vynikají nápaditostí. Jakub Horský vystudoval konceptuální umění na AVU v Praze, která se v jeho pracích odráží. Věnuje se autorské knize, tisku a grafice.⁴⁴

Již několikátým rokem se podílejí na vizuálním stylu Open Air programu Mezinárodního divadelního festivalu v Hradci Králové. Celý koncept je sladěn s nejmenšími detaily, jako je například osvětlení, animace na budovy, plakáty, bannery, katalog festivalu, plátěné tašky, butony. Minulý ročník byl sladěn srdcem, tedy silným symbolem v naturalistické podobě. Nejspíše posledním projektem, který vytvořili a ten se těší zájmu, je grafický vizuál kavárny Chroast v Hradci Králové.

Obrázek 4: Open Air program 2019

2.5 Běží liška

Malé alternativní nakladatelství s názvem Běží liška se zaměřuje na kvalitní literaturu pro děti.

Leporela byla první formou knih, kterým se nakladatelství věnovalo. Jejich zpracování se liší tím, že jsou mnohdy vytvářena ručně za pomoci tradičních technik.

„Kromě důrazu na kvalitní provedení je naším cílem nevsázet na osvědčené trumfy, ale objevovat a experimentovat – na místo reprintů nebo různých nastavovaných edičních řad vytváříme prostor pro originální autorské projekty, které a priori neslibují kasovní trháček.“⁴⁵

Nakladatelství je často oceňované. *„Zlatou stuhu 2018 získala kniha příběhů z letenské vily Dům číslo 226 a nominováni byli dále Bratři v poli a Řez kočkou.“⁴⁶*

⁴⁴ *Upupaepop* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.upupaepop.cz>

⁴⁵ *Běžíliška* [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/>

⁴⁶ *Běžíliška* [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/>

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Inspirační východiska

V kapitole Inspirační východiska zmiňují autory, kteří mě v mé praktické části ovlivňovali, například výtvarným pojetím, ale i tématy týkajícími se životního prostředí.

Jedná se o jména: Jutta Bauer, Květa Pacovská, Andrea Tachezy, kteří hojně ilustrují dětské knihy. Dále zmiňují autory animované tvorby: Michaël Dudok de Wit, celosvětově známý Hajao Mijazaki a studio Ghibli.

V jejich pracích můžeme sledovat podobné znaky. Necháávají ve svých pracích působit obraz před textem, tedy textu je zde minimum. Divák sám je do díla vnořen a je na něm, jak dílo uchopí. Necháává na své smysly působit barevné linie, plochy a tvary, pracuje s vlastní fantazií.

Stejně tak animované filmy působí na smysly diváka. Díla beze slov v sobě skrývají mnohé myšlenky. Mohou zaznamenávat boje přírody a člověka, sebepoznávání, střídání generací nebo mohou obsahovat environmentální prvky.

3.1 Jutta Bauer (1955)

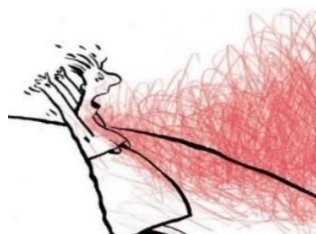
Německá spisovatelka, ilustrátorka dětských knih žijící v Hamburku. Studovala na univerzitě aplikovaných věd v Hamburku. Poté pracovala jako ilustrátorka a karikaturistka pro časopis Brigitte. Mimo ilustrování se věnuje také animaci. Vytvořila animované film Die Königin der Farben, v překladu Královna barev. Jako pedagožka vyučuje ilustraci na univerzitách nejen v Německu, ale i ve Španělsku.⁴⁷

Její vlastní knihy byly přeloženy do mnoha jazyků. K neznámějším knihám patří Selma z roku 2006, z roku 2001 pak Schreimutter (Plačící matka). Za toto dílo obdržela cenu německé literatury pro mládež. Jedná se o obrázkovou knihu, kterou nejen ilustrovala, ale i napsala. V roce 2010 získala cenu Hanse Christiana Andersena za IBBY International. Stále žije a pracuje v Hamburku, její díla vznikají v bývalých továrních prostorech ve Winterhude, kde má ateliér.⁴⁸

⁴⁷ Jutta Bauer. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jutta_Bauer

⁴⁸ Jutta Bauer. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jutta_Bauer

První dílo, které jsem od Bauer mohla vidět, byla Královna barev. Ilustrace jsou hravé, neuhlazené, zdánlivě jednoduché a snad proto mají blízko k dětem. Ilustrace jsou kombinací černé linie doplněné uvolněnou kresbou a pro tuto bezprostřednost a živelnost jsem si je oblíbila.

Obrázek 5: Královna barev

3.2 Květa Pacovská (1928)

Grafička, ilustrátorka, sochařka, malířka a pedagožka, její rozsáhlá práce dosahuje mimořádné kvality. V padesátých letech 20. století vystudovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze. Studovala u profesora Emila Filly v ateliéru malby. Ten svoji významnou osobností na Květu Pacovskou působil nejen svojí tvorbou, ale i filozofií. Po studiu začala pracovat jako ilustrátorka dětských knih a proslavila se na světové úrovni. Její jméno je možná více známe ve světě než u nás.⁴⁹

Obdržela řadu ocenění, dokonce v roce 1992 cenu Hanse Christiana Andersena za celoživotní dílo. Dále například získala cenu za nejkrásnější knihu Rakouska v roce 1991 a Nejkrásnější kniha Francie v roce 2005. Její knihy byly něčím jiné, a snad proto se rychle šířily do světa. Nejprve do Německa, Itálie ale i do Japonska, Číny nebo Koreji.⁵⁰

Ilustrovala například Děvčátko Momo a ukradený čas od Michaela Ende, který vypráví o tom, jak je důležité nepromarnit zbytečně svůj čas na zemi. Pohádky z bramborových řádků, Hodina modrých slonů, Velké dobrodružství malého kocourka, pohádky Bratří Grimmů, atd. Významnou stopu zanechala i jako pedagožka na vysoké škole v Berlíně, kde vyučovala vizuální komunikace.

⁴⁹ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, 219 s. ISBN 978-80-7028-439-1, Str. 105

⁵⁰ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, 219 s. ISBN 978-80-7028-439-1, Str. 105

„V jejím díle je přítomný vliv geometrismu, stejně jako okouzlení mechanickou hračkou první půle dvacátého století a čerpání z tvaroslovné tradice středoevropské lidové hračky.“⁵¹

Kniha Půlnoční hra patří mezi první, které mi rodiče zakoupili. Tvoří pro mne důležitou vzpomínku a její ilustrační složka mne zajímá dodnes. Práce od Pacovské jsou plné radosti, zářivých barev, jednoduchých tvarů, fantazie a hry s typografií. Snad proto u mne našly takový obdiv. Květa Pacovská se zkrátka umí dívat.

Obrázek 6: Půlnoční hra

3.3 Andrea Tachezy (1966)

Ilustrátorka a grafička. Vystudovala Pražskou uměleckou průmyslovou školu v ateliéru filmové a televizní grafiky.

K jejím ilustrovaným knihám patří například Ema a růžová velryba, Něco ti povím Johane, Křížem krážem, Koukej kouzlo, Zuza v zahradách, Čas na lelky atd. V roce 2008 získala ocenění Zlatá stuha za knihu Dům číslo 226.⁵²

Andrea Tachezy dále produkuje svoji autorskou značku s názvem and..., kde prodává autorské hračky z různých materiálů. Jedná se o recyklované plyšové hračky, papírová pexesa a skládanky. Zajímavé jsou například dřevěné hračky s názvem „Nenudi“. Jedná se o zábavný šperk s postavou. Skládá se ze tří kostek, které se dají otáčet, a proto můžete postavě měnit její podobu.

Ve tvorbě využívá zejména koláže, jemné tóny akvarelu a kresby. Své ilustrace upravuje v počítači, ale stále více přechází k rukodělné činnosti. Právě pro preferenci ruční

⁵¹ REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, str. 107

⁵²Tachezy [online]. [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <http://www.andrea-tachezy.com/>

práce jsem k ní našla cestu. Autorku sleduji na sociálních sítích a webové stránce. Její nápady a autorské zpracování mě vždy nadchnou a podnítí v další práci.

Obrázek 7: Něco ti povím, Johane

3.4 Hajao Miyazaki (1941)

Hajao Miyazaki je filmový režisér, animátor, scénarista a textař. V Japonsku patří k nejlepším a nejuznávanějším autorům animovaných filmů, je řazen ke stejné špičce jako Walt Disney.

K jeho tvorbě patří filmy jako Můj soused Totoro, Laputa – zámek v oblacích, Doručovací služba čarodějky Kiki, Šepot srdce, Království koček atd.

Studio Ghibli je filmové animátorské studio, které Miyazaku spolu s již zesnulým Isao Takahata založil. Všechny filmy od Miyazaki pocházejí právě z dílny studia Ghibli. To má sídlo v Tokiu a řadí se k nejslavnějším v Japonsku. Založeno bylo v 80. letech 20. století.⁵³

Miyazaki je milovníkem letadel a již samotný název studia pochází z italské přezdívky „horký vítr vanoucí Saharou“.

Naušika z Větrného údolí se řadí k prvním filmům, které ve studiu vznikly. Příběh v sobě skrývá environmentální prvky boje přírody a člověka. Nejproslavenějším filmem studia Ghibli je Princezna Mononoke, v roce 1997 se stal nejvýdělečnějším filmem v Japonsku. Dalšími filmy jsou Hrob světlušek, 1988 a také Cesta do fantazie, 2001.

„Úchvatné scenerie fantastického světa vykresleného do posledních detailů i pečlivá ruční kresba působily oproti běžné produkci japonského animačního průmyslu

⁵³ Hajao Miyazaki. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hajao_Miyazaki

*doslova jako zjevení.*⁵⁴ Ilustrace jsou pro mne důkazem nekonečné fantazie a řemeslné dokonalosti.

Obrázek 8: Cesta do fantazie

3.5 Michaël Dudok de Wit (1953)

Filmový režisér, animátor a ilustrátor z Holandska. Vystudoval ženevskou školu výtvarného umění, West Surrey College of Art & Design kterou ukončil v roce 1978.⁵⁵ Byl nominován na cenu akademie za celovečerní film *Red Turtle* (2016) v překladu Červená želva. Silný příběh beze slov, je mnohoznačný a nabízí divákovi ve všech věkových kategoriích prostor pro vlastní pohled.

Autor píše i ilustruje dětské knihy, vyučuje animaci na uměleckých školách v Anglii i jinde ve světě. Jeho film *Otec a dcera* z roku 2000 získal Oscara. Známa je také jeho spolupráce se studiem Ghibli.

Film *Červená želva* patří dlouhou dobu k mým nejoblíbenějším. Hluboká myšlenka příběhu s environmentálním podtextem se v tomto filmu dokonale sladila s ručně kreslenou animací, kde velmi citlivě pracuje s jednoduchými texturami a symboly.

Obrázek 9–10: Červená želva

⁵⁴ Cesta do fantazie. <https://www.csfd.cz/film/42136-cesta-do-fantazie/prehled/> [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/42136-cesta-do-fantazie/prehled/>

⁵⁵ Michaël Dudok de Wit. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Micha%C3%ABl_Dudok_de_Wit

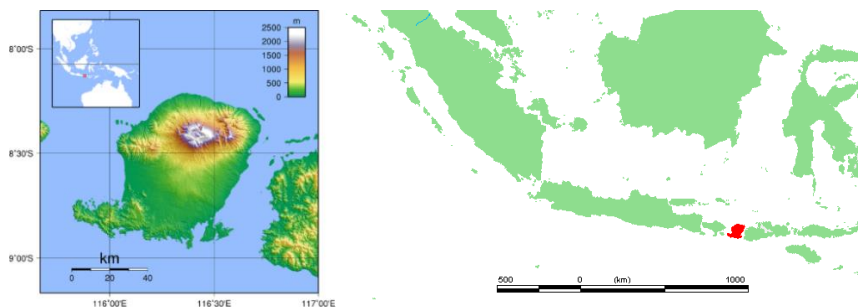
4 Realizace

V minulém roce jsem měla možnost odjet na tříměsíční dobrovolnickou stáž do Indonésie, kde jsem pracovala pod českou neziskovou organizací Škola v ráji. Podílela jsem se přímo na pomoci v jedné ze škol. Mohla jsem tedy poznávat jejich kulturu zevnitř, z bezprostřední blízkosti. Chtěla jsem své zkušenosti zprostředkovat dále a rozhodla jsem se vytvořit ilustrace o nepříliš známém indonéském ostrově, který se nazývá Lombok. Snažila jsem se využít svůj osobní pohled a prožitek, který jsem díky cestě získala, ale své zkušenosti jsem si zároveň ověřovala a porovnávala s řadou odborných publikací, které se Indonésii věnují. Nejvíce jsem pracovala s knihou Veroniky Škvárové. Autorka podnikla roční studijní pobyt právě do těchto míst a po příjezdu napsala knihu „Indonésie – jak ji pozná málokdo“. Není to obvyklý cestopis vyprávějící o nejnavštěvovanějších místech Indonésie, autorka kriticky a s nadhledem popisuje odlišnost žití na Indonéských ostrovech.

Vybrané a ověřené informace mi později sloužily jako inspirace k ilustracím. V kapitole se zabývám geografii ostrova, kulturou a zvyky obyvatel, náboženstvím, jazykem i přírodními živly, které ostrov postihují.

4.1 Inspirace

Indonésii najdeme v jihovýchodní Asii a skládá se z 17 000 ostrovů. Lombok leží hned vedle turisticky oblíbeného ostrova Bali. Rozloha činí 4725 km². Hlavní město je Mataram, které leží v západní části. Dominantou ostrova je aktivní sopka Rinjani a je druhou největší v Indonésii.⁵⁶

Obrázek 11–12: Mapa Lomboku

⁵⁶ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 271

Obrázek 13–20: Znaky Lomboku

„Za jednotný úřední jazyk byla v roce 1945 přijata indonéština, což je jen málo upravená malajština.“⁵⁷ Jazyk není na první pohled složitý, nemá pády ani časy. Například množné číslo vyjádříme zopakováním dvou stejných slov. (pes – anging, psy – anjing anjing). Obtížnější jsou předpony a přípony, které jsou pro jazyk typické.⁵⁸

Dalším důležitým znakem je náboženství. „Indonésie je konzervativní země, jejíž život je silně svázán s muslimským náboženstvím. Tomu je podřízeno všechno. Otevírací doby obchodů, pracovní doma a přestávky, prázdniny i státní svátky vycházejí z náboženství. Sňatky a další obřady jsou pouze náboženské nikoli civilní.“⁵⁹ Vyznání je povinné. Nejrozšířenější je islám, tvoří ho 88 %, dalšími jsou protestanství, hinduismus, katolictví, buddhismus a animismus.⁶⁰

Obyvatelé Lomboku používají jako hlavní dopravní prostředek zejména motorky.⁶¹ Používají je denně k jízdě do práce, školy, ale i na velmi krátké vzdálenosti, které by nám připadaly nejspíš zbytečné. Indonésané šetří síly a v horkých dnech se raději svezou na motorce, než by měli ujít pár metrů po svých. Teploty se přes den pohybují po celý rok okolo 25 až 35 stupňů Celsia, nezdědky přesahují i 35 stupňů.

Na Lomboku najdeme široké spektrum rostlin. Jeho flora je velmi pestrá především díky vydatným dešťům a tropickému slunci. V Indonésii mají dvě roční období. Období sucha (květen až říjen) a období deště (listopad až duben). K typickým druhům ovoce patří papája, durian, ananas, avokádo, kokos či mango. Zemědělci zde pěstují rýži, kakaovník, tabák, koření, kapok, kukuřici, čajovníky, kokosové palmy či bavlník.

Většina jídel má velmi ostrou, pálivou chuť z důvodu hojného používání chilli. Není divu, že ostrov podle toho také dostal svůj název. Chilli v rodném jazyce lombočanů – sasaků, znamená Lombok.⁶² Jídlo Indonésané mají ve velké oblibě, proto je součástí každé společenské akce. Způsob stolování je ale odlišný od evropského. Indonésané jedí na zemi

⁵⁷ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0, str. 16

⁵⁸ OPLT, Miroslav. *Hledání Indonésie*. Praha: Panorama, 1989, 250 s. Cesty. ISBN 80-7038-101-9, str. 9

⁵⁹ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0, str. 16

⁶⁰ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0, str. 8

⁶¹ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 386

⁶² MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 347

v tureckém sedu a pouze rukama. „*Jíst rukama je považováno za slavnostní, protože je to tradiční indonéský způsob stolování. Několikrát jsem slyšela větu: Jíst rukama je tak delikátní.*“⁶³

Obrázek 21: Chili

Sepětí s přírodou je tu patrné na první pohled. Svými příbytky nechají volně procházet slepice, husy či kozy chované na svých domácích farmách. K nejčastějším zástupcům divokých zvířat patří buvoli a ještěrky. Spíše bychom mohli mluvit o ještěrech, protože svými rozměry se blíží krokodýlům. Všudypřítomné jsou opice, ale nemůžeme o nich mluvit jako o domácích zvířatech. Jsou jen drzé a zcela zvyklé na blízkost lidí.

Pobřeží jsou plná mořských živočichů, korálů, mořských řas, rostlin a vybízejí k potápění. Mořské želvy jsou v Indonésii běžně k vidění, jsou však velmi ohroženým tvorem, zejména proto, že jsou oblíbenou pochoutkou turistů i místních. Ochránci životního prostředí se tomu snaží zabránovat.⁶⁴

Tradiční tkaní látek je pro mnohé ženy zdrojem přivýdělku. Výroba těchto tkanin je velmi časově náročná, jsou totiž zhotovené na bezrámových stavech. Práce a čas však nejsou ani zdaleka finančně ohodnoceny. K nejčastějším produktům patří sarongy, sasacké opasky, výšivky a ikaty. Jejich techniky jsou pečlivě předávány z generace na generaci, z matky na dceru, stejně tak je to u voskové batiky. Mezi hlavní umělecká centra na Lomboku řadíme města Sukarara a Pringgasela.⁶⁵ Proces tkaní či batikování lze běžně vidět, ženy tkají u svých domů a s nadšením vítají kolemjdoucí s vidinou drobného příspěvku. K dalším řemeslům patří především dřevorezbařství, kamenosochařství, keramika a výroba šperků.

Indonésie leží v tektonicky neaktivnějším pásmu na Zemi, tzn. v Pacifickém ohnivém kruhu. Pro Indonésany jsou proto drobné otřesy téměř běžnou součástí života.

⁶³ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, ISBN 978-80-242-732-0, str. 11

⁶⁴ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, str. 415 Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 72

⁶⁵ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, str. 415 Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 359

V srpnu 2018 však došlo k mimořádně ničivým zemětřesením, dosahujícím téměř sedmi stupňů RichtEROVY škály, a to především na severu ostrova. Takové otřesy nikdo z ostrova nepamatuje. Vyžádalo si stovky obětí a obrovské materiální škody. Epicentrum se nacházelo okolo aktivní sopky Rinjani, která hrozila výbuchem. Pro sílu zemětřesení bylo vydáno varování před vlnou tsunami, která se naštěstí nepotvrdila.⁶⁶ Apokalypsa celý ostrov proměnila v jednu velkou pospolitost k vzájemné podpoře.

Obrázek 22: Zemětřesení – srpen 2018

I v chudé zemi s roztřesenou půdou pod nohama se ale dá zažít víc úsměvů než v relativně bohatých zemích. Země úsměvů. Tak je často Indonésie charakterizována. Usmívá se tu každý a pořád. „*Úsměv se v Indonésii používá také jako omluva.*“⁶⁷

Témat, která se nabízí je velká řada. Vybrala jsem ty, které jsou nejvíce charakteristické a znázorňují život na Lomboku. Významnou součástí jsou autentické otisky listů indonéských rostlin, které jsem použila jako pozadí či podklad ilustrace. Jsou tisknuté místním typickým fialovým inkoustem. Použila jsem především banánové a mangové listy, a další drobnější rostliny pocházející z okolí vesnice Pandan Indah. Například listy plumérie. Otisky jsou pro účely mé práce zvětšené. Jejich tvarová kompozice má podtrhovat námět ilustrací.

⁶⁶ Zemětřesení na Lomboku 2018. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zem%C4%9Bt%C5%99esen%C3%AD_na_Lomboku_2018

⁶⁷ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, ISBN 978-80-242-2732-0, str. 106

Obrázek 23–24: Otisk listů

4.2 Volba formy

Ilustrace jsou sestaveny do formy leporela. Tato forma bývá první a také nejoblíbenější knihou dětí. Celé generace tyto knihy doprovází jejich seznamování se s novými věcmi.⁶⁸

„Leporelo je harmonikově skládaná kniha, zpravidla bohatě ilustrovaná, s minimem textu a nízkým počtem stran. Každá ilustrace, případně fotografie, se většinou nachází na samostatné straně. Jednotlivé strany jsou navzájem slepeny či sešity za boční okraj, takže celou knihu lze složit do balíčku nebo rozložit do dlouhého pruhu.“⁶⁹

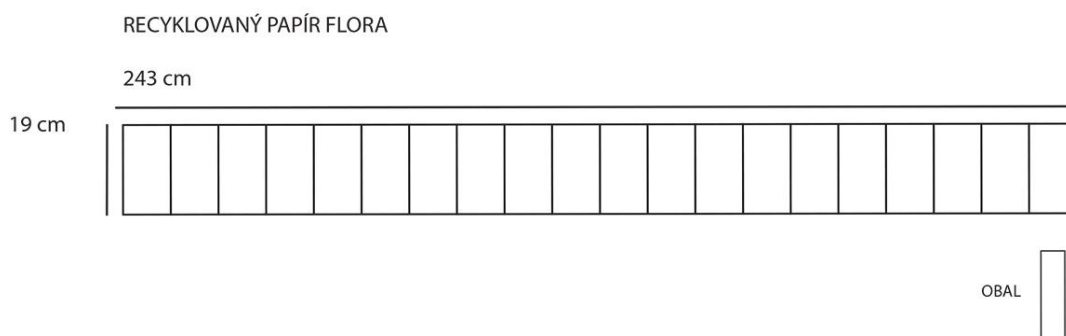
Díky menším rozměrům se leporelo nabízí, aby bylo přenášeno či skladováno v kapsách dětí. Tento bezprostřední kontakt často zanechává vzpomínky do dospělosti. Který z nás dospělých si nepamatuje na svoje první leporela? Nejen proto jsem si tuto formu vybrala. Výhodou je, že není obtížná na výrobu a ani náklady nebývají vysoké. Nabízí se tím možnost snadného šíření, ke kterému je právě určena.

Text v leporelu je zhotovený v českém i anglickém jazyce a může sloužit jako propagační materiál pro neziskovou organizaci Škola v ráji, se kterou jsem cestu podnikla.

⁶⁸ STEHLÍKOVÁ, Blanka. Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež. Praha : Albatros, 1984. WIGAN, Mark, str. 69

⁶⁹ Leporelo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Leporelo>

Rozměr složeného leporela je 14,2 x 20,5 cm. Rozměr rozloženého leporela je 284 cm x 20,5 cm.

Ilustrace jsou určeny nejen dětem od mladšího školního věku, ale i rodičům.

Mluvíme o období naivního realismu, kdy dítě důvěřivě přijímá informace a je závislé na tom, co mu autorita poví.⁷⁰ Nejenom v tomto období je velkou zodpovědností nás dospělých, jak a jaké informace dětem sdělujeme. Samozřejmě velký vliv má, s jakou chutí téma dětem interpretujeme a jak dobře a kvalitně dokážeme odpovídat na jejich časté otázky „proč to je?“ a „jak to je?“.

Nabízím dětem a rodičům širokou škálu témat. Připomínám zejména globální problémy – problém odpadu. Dále otevírám problémy každodenního života lidí v tropických oblastech, rozdílnost mentalit i náboženství, různorodost fauny a flory. To vše je umocněno přírodními živly, jako jsou zemětřesení, vlny tsunami či sopečné erupce, které Indonésii často postihují a pro Středoevropana jsou naprosto nepochopitelná. Rodič při čtení nejmenším dětem slouží jako prostředník a je tedy nepostradatelný.

Důležitý je nejen obsah, ale i vizuální vzhled knihy. Dítě přijímá knižní dílo mnohem intenzivněji v jeho celistvosti než dospělí. Proto je velmi důležitá jeho ilustrační složka a také samotná velikost knihy.

Tvar leporela má rozměry A5, pro děti je tedy manipulace snadná a lehké je i samotné otáčení listů. Jednotlivé strany seznamují s životem na ostrově Lombok. Rozložený pás leporela pak může vybízet k souvislému vyprávění.

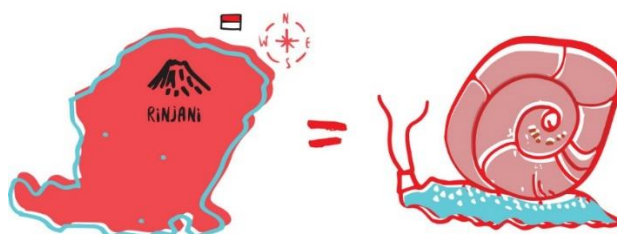
⁷⁰ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9, str. 118

4.3 Cesta na Lombok – ilustrace

V práci se objevuje mapa ostrova, která svým tvarem připomíná ulitu šneka. Dalo by se říci, že šnečí je zde i životní tempo lidí.

„Jam karet“ neboli gumový čas, je evropský výraz pro čas v Indonésii. Každý časový údaj se totiž natáhne jako guma. Nedochovilnost je opravdu „silnou“ stránkou Indonésanů.⁷¹ Většina nemá ani hodinky a ani nevidí důvod, proč by se časem měli více zabývat. Čas zkrátka neřeší.

Právě souvislost šnečího tvaru ostrova a pomalého životního tempa byla prvotním impulzem k této práci pro děti.

Obrázek 25–26: Mapa a šnek

Další ilustraci pojí téma dopravy a místní srdečnosti. Všudypřítomné volání „Hati, hati“ uprostřed svérázné silniční dopravy vyjadřuje „Pozor, pozor.“ Místní tato slova používají i při loučení, upřímně připomínají vzájemnou blízkost, potřebu se opatrovat. Nejen zkušeným řidičům se na nerovném a písčitém terénu stávají časté úrazy.

Další ilustrace vyjadřuje nejtypičtější koření z Lomboku. Jak již bylo řečeno, ostrov si díky tomu vysloužil svůj název. Chillí papričky a koření obecně je nejen nezbytnou součástí každého jídelníčku, ale i důležitou hospodářskou plodinou. Při poměrně stále ještě nerozvinutém turistickém průmyslu zůstává pěstování a prodej koření důležitým zdrojem obživy.

Dvoustránková ilustrace, připomíná výrazný vliv muslimském náboženství na každodenní život. Mešity jsou všude na ostrově a melodie svolávající lidi k modlitbám jsou slyšet na každém kroku, několikrát denně. Na náboženských slavnostech se schází celé

⁷¹ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 340

vesnické společenství. Zdejší forma islámu je mírumilovná a jistě podporuje jednotlivce v nelehkých podmínkách a zvyšuje solidaritu.

V další ilustraci se střídá období sucha s obdobím dešťů. Dvě roční období, kdy velká horka dosahující průměrně 35 stupňů celsia nahrazují vytrvalé deště. Blahodárny vliv období dešťů se projevuje nejen na všudypřítomných rýžových polích, ale na celé krajině. Ilustrace pracuje výrazně s pozadím, které připomíná tekoucí řeku. Období dešťů je bohužel také typické tím, že odpad splavuje do řek a moře. V mé práci má nejdůležitější místo problematika odpadu.

Znečištění odpadky dosahuje v Indonésii obřích rozměrů. Lidé odpad „neřeší“ a kdekoli ho odhazují, a tak končí v příkopech a zákoutích. Neumějí ho totiž zpracovat a neuvědomují si jeho závažnost.⁷² Více se této problematice věnuji v didaktické části.

Na stránce s ilustrací netopýrů chci zdůraznit dokonalost přírody. Tito tvorové jsou ztělesněním pestrosti přírody. Když můžete sledovat obrovská hejna vylétajících netopýrů, žasnete nad jejich organizovaností či jen technickou přesností jejich vzletu. Každý den, vždy se stejný čas, v 18 hodin večer.

Ilustrace tmy s rozsvíceným světlem byl další námět. Indonésané jsou lidé pověřiví. Příchodu noci či tmy se obávají, a tak raději nechávají v noci rozsvícená světla. K dalším jejich, pro nás netradičním zvykům, patří vítání období dešťů. Celé rozvětvené rodiny se scházejí na mořských březích, společně stanují, modlí se a děkují za déšť, bez kterého není dobrá úroda.

Ilustrace se snaží vysvětlit počítání do deseti v indonésském jazyce, protože pro někoho to může být velmi obtížné. Číslice do deseti v indonésském jazyce zní takto: satu, dua, tiga, empat, lima, enam, tujuh, delapan, sembilan a sepuluh.⁷³

Ilustrace také znázorňují zemětřesení a erupce sopky Rinjani. Přírodní katastrofy jsou na Lomboku časté a vlastně nikoho nepřekvapí. Samotní Indonésané mnohdy tyto události přičítají nadpřirozeným silám. V obdobích zemětřesení se mění obvyklý rytmus. Celé komunity chodí spát do rýžových polí, mimo domy. I když se stavitelství mění, jejich domy

⁷² MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 373

⁷³ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 402

stále nejsou stavěné s dostatečnou seismickou odolností. Stavění domů je ovlivněno tradičními zvyky, které stojí za zmínku. „*Stavba musí být zahájena v příhodný den, vždy lichého data, a kostra domu musí být dokončena ve stejném dni.*“⁷⁴

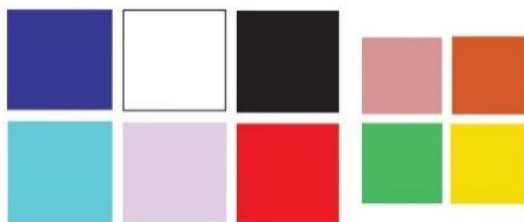
Ilustrace rybářů. Rybolov tvoří zdroj obživy a potravy pro většinu obyvatel. I tato oblast je však komplikovaná z hlediska nadměrného rybolovu a znečišťováním jak říčních toků, tak pobřežních vod.

Moři a otevřenému srdci patří závěr mé práce. Ostrované, oklopeni z jedné strany Balijským mořem a z druhé strany téměř nekonečným Indickým oceánem, se nám mohou zdát poněkud izolovaným a možná uzavřeným společenstvím. Nicméně díky jejich upřímné lidskosti a otevřenému srdci si můžete být jistí jejich pohostinností.

Na závěr přikládám kontakt na organizaci Školu v ráji. Na jejich stránkách lze najít informace o místní škole, příběhy dobrovolníků i způsob, jak je možné přispět na pomůcky do školy, případně jak se podobné cesty zúčastnit.

Samotné zpracování ilustrací procházelo kreativním vývojem. Nejprve se jednalo o lineární kresby, později jsem se dostala k práci s jednobarevnými plochami a využívala jejich průsvitů a průhlednosti. Postupně ubývala černá linie a v konečné fázi je využívána zřídka. Strany na sebe navazují pozadím, některé i samotnými ilustracemi.

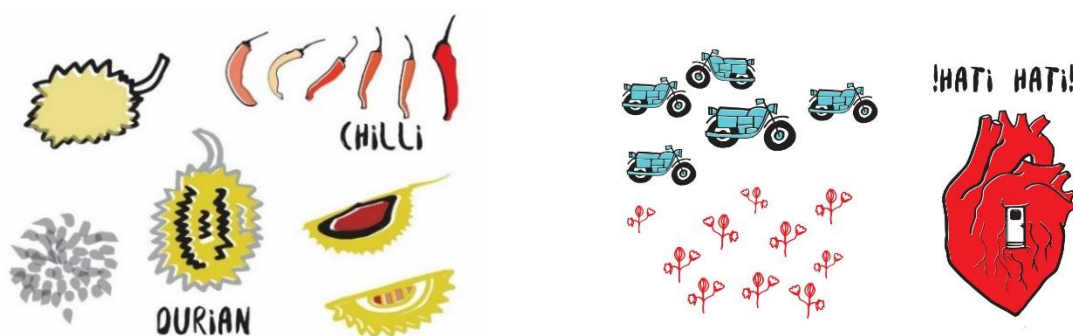
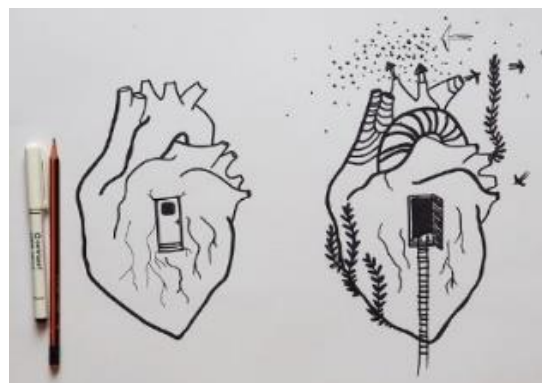
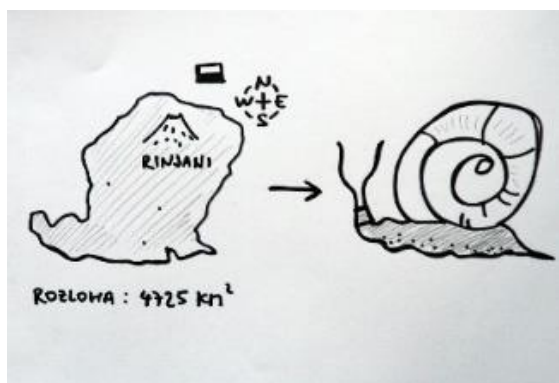
Barevnost ilustrací je pestrá. Dominantní barvy tvoří světle fialová, barva podkladu a rudá – červená. Doplňkovými barvami jsou žlutá, zelená, oranžová, růžová, modrá, bílá a černá.

Obrázek 27: Barevnice

⁷⁴ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 368

4.4 Navrhování

Obrázek 28–32: Skici

V leporelu jsou použity dva fonty. Bezpatkový font Helvetica Regular slouží pro klasický text objasňující ilustrace. Besom slouží jako nadpisový font. Vyznačuje se nepravidelnými tučnými tahy a štetčovou stopou, který se k charakteru ilustrace hodí.

**CESTA
NA LOMBOK**

Obrázek 33–34: Font Besom

Obrázek 35–36: Ilustrace – období dešťů a sucha

Obrázek 37–38: Ilustrace

4.5 Materiál

Leporelo je vytvořené s ohledem na životní prostředí z recyklovaného papíru.

Odpady, které jsou správně tříděné, lze dále recyklovat a tím šetřit přírodní zdroje. Sběrový papír se využívá k výrobě „šedého papíru“, ze kterého se nejčastěji vyrábí novinový papír, karton, krabičky na vejce, sešity, knihy, aj.⁷⁵

České domácnosti vyprodukují ze všech tříděných odpadů hmotně nejvíce právě papírového. Modrý kontejner slouží k jeho správnému třídění, rozhodně sem nepatří papír znečištěný, či celé knihy s pevnými vazbami nebo termopapír (účtenky).⁷⁶ *Papír lze recyklovat i opakovaně, nicméně sedminásobná recyklace je na hranici technických možností a v praxi se této hranice nedosahuje.*⁷⁷ Ekologické papíry se skládají alespoň z části z recyklovaných surovin, jsou méně bílé a jejich cena se pohybuje od roku 2010 kolem 20 Kč.⁷⁸ Diplomová práce je vytištěna na recyklovaný papír typu FLORA, který je vyroben z 50 % recyklovaných vláken, 40 % EFC buničiny a 10 % bavlny. Jedná se o světlejší barvy papírů: Gardenia, Giglio, Avoria a Noce.

Obrázek 39: Recyklovaný papír FLORA

⁷⁵ HRADECKÁ, Hana a Michael PONDĚLÍČEK. *Ekologická výchova a odpadové hospodářství*. Praha: KZT, 1996, str. 7

⁷⁶ *Jak třídit* [online]. [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <https://jaktridit.cz/cz/trideni/jak-spravne-tridit---barevne-kontejnery/papir>

⁷⁷ Papír. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pap%C3%ADr>

⁷⁸ PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2011, 280 s. ISBN 978-80-87053-50-8, str. 67

4.4 Fotodokumentace

Obrázek 40–44: Leporelo

DIDAKTICKÁ ČÁST

5 Výtvarně didaktický projekt

5.1 Škola v ráji

Škola v ráji je nezisková organizace věnující se vzdělávání dětí na ostrově Lombok v Indonésii. Andrea Starková pracuje jako hlavní koordinátor organizace od roku 2010 a dohlíží na její chod.⁷⁹ Škola přesněji „English Rinjani Course“ se nachází daleko od centra ve vesnici Pandan Indah na Lomboku. Ve vesnici žije okolo 500 obyvatel.

Anglický kurz slouží pro dvě skupiny. Jednu tvoří patnáctičlenná skupina žáků mladšího školního věku. Druhou skupinu stejného počtu, tvoří dospělí, ve věku 20–26 let, ti se připravují na zaměstnání v cestovním ruchu, tedy výuka angličtiny a samotná slovní zásoba je na to zaměřená. Díky alespoň částečnému vzdělání se mohou sami rozhodnout o své budoucnosti. Bez gramotnosti by muži pracovali jako rolníci a ženy by zůstaly celý život v domácnosti.

Školné si žáci financují, ať už se jedná o běžnou základní docházku, či v případě školy v Pandan Indah o anglický kurz.

Povinná školní docházka trvá v Indonésii devět let. Dělí se na základní šestiletou a nižší tříletou střední školu. Dále je možné studovat tři až pět let na vyšších či odborných školách, které mají své kořeny v Austrálii.⁸⁰

Prostředí školy je velmi prosté. Nachází se v otevřeném prostoru zastřešené bambusovými tyčemi. K vybavení třídy patří pouze tabule, plastové židličky a stolek pro učitele. Studenti si vedou sešit se zápisky, které píšou „na kolena“ či na zemi. Škola se nachází na velké farmě, proto je běžné, že se ve třídě volně procházejí husy, slepice či kozy. Pedagog neboli Guru je na Lomboku vysoce postavený člověk, kterého si studenti velmi vážou. Proto si vždy po hodině potřesou rukou a student si ji vloží na čelo, aby mu dokázal, že si ho považuje.

⁷⁹ *Škola v ráji* [online]. [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <https://skolavraji.org/>

⁸⁰ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0, str. 16

Většina obyvatel Lomboku jsou muslimové. Proto i oděv ve škole je velmi přísný. Dívky mají proto zahalené vlasy a dlouhé kalhoty či šaty až na zem. Takto chodí běžně i mimo školní docházku. U chlapců je oděv volnější. Oblíbené jsou i kroje s tradiční voskovou batikou.⁸¹

Obrázek 45–48: Ve třídě

5.2 Plastový odpad

Množství odpadu roste po celém světě, jak v zemích rozvojových, tak rozvinutých.

„Se vzrůstající schopností využít větší množství látek, s rostoucí populací a se zvyšující se spotřebou vzniká stále větší množství odpadu. Přibývá nejen „běžných“ komunálních odpadů (co do objemu i váhy), ale i odpadu toxických.“⁸²

⁸¹ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0, str. 16

⁸² JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. V Praze: C.H. Beck, 2010, xix, Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4, str. 249

Odpad a jeho negativní dopad na člověka je velký. Jedná se především o emise skleníkových plynů ze skládek, znečištěné ovzduší, toxické vedlejší produkty ze spaloven, znečištění vody, infekce.⁸³

V Indonésii je odpad velkým problémem. Řeky a příkopy plné odpadu jsou bohužel běžnou součástí zdejší přírody. Produkce odpadu stále stoupá. Přibývá výrobků na jedno použití. Často se jedná o obaly, které postrádají funkční hodnotu, ale slouží pouze k reklamě. „*Velké množství odpadů jsou výsledkem neúčinnosti vzorců výroby, nízké trvanlivosti zboží a neudržitelných vzorců spotřeby.*“⁸⁴

V Indonésii není pitná voda. Lidé se jí naučili kupovat v PET lahvích, v lepším případě ve velkých plastových barelech. Problémy s pitnou vodou patří nejvážnějším problémům lidstva. „*Studie ukázala, že průměrně obsazený hotelový pokoj spotřebuje pro své hosty a související služby 1000 až 1500 litrů vody za den. Průměrná místní spotřeba je naproti tomu necelých 120 litrů na veškeré potřeby za den.*“⁸⁵

Bali je ostrovem nejvíce navštěvovaným turisty z celé rozsáhlé Indonésie. Turisté mu většinou dají přednost, ale Lombok leží velmi blízko Bali. V poslední době sleduje už také nárůst turismu, který se projevuje především v hlavním centru ve městě Kuta a mění jeho podobu. Například stavění celých komplexů rozsáhlých resortů s vířivkami prostředí velmi škodí. Na druhou stranu turismus s sebou nese obrovskou vlnu ochranných programů, které se snaží o ohleduplnost k přírodním podmínkám. Mezinárodní uznání si zasloužil uměle založený podmořský útes u vsi Pemuteran. Podle organizace WWF – Světový fond na ochranu přírody, je pouze 5 procent útesů na Bali zdravých.⁸⁶

„*Vývoj lidské společnosti a všech jejích rozhodujících parametrů (počet obyvatel, růst průmyslové výroby, úbytek zemědělské půdy, čerpání přírodních zdrojů, znečištění a*

⁸³ JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. V Praze: C.H. Beck, 2010, xix, Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4, str. 249

⁸⁴ JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. V Praze: C.H. Beck, 2010, xix, Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4, str. 249

⁸⁵ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 374

⁸⁶ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 374

produkce odpadů atd.) akceleruje exponenciálně. Prakticky všechny exponenciální trendy, ale i sílíci příval informací, vedou k významnému nárůstu civilizačních chorob.⁸⁷

Na Lomboku neexistují žádné kontejnery, popelnice či sběrné dvory. Lidé odpad „neřeší“, kdekoli ho odhazují, a tak končí v příkopech a zákoutích. Jednou za čas ho shrabou a spálí. Odpad, který neshoří, déšť splavuje do řek a odnáší ho do moře.

Na ostrově je zcela nedostatečná ekologická výchova. Chybí ekologická infrastruktura, která by zajistila sběr, svoz, třídění a následnou recyklaci odpadu.⁸⁸

Obrázek 49–50: Příkopy v Pandan Indah

Velkou inspirací pro mne bylo setkání s Aisyah Odist. Indonéskou pedagožkou a ekologickou aktivistkou, která zde založila mezinárodního sdružení Lombok Eco International Connection za účelem shromažďování informací v environmentální výchově.⁸⁹ Její tvorba a nadšení mě v práci povzbuzují.

Obrázek 51–52: Aisyah Odist

⁸⁷ JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. V Praze: C.H. Beck, 2010, xix, Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4, str. 248

⁸⁸ MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5, str. 402

⁸⁹ Aisyah Odist [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.lombokeco.org/>

5.3 Výtvarný projekt Doba plastová

Metodu projektu jsem vybrala především z několika důvodů. Propojuje školu se životem, klade důraz na motivaci, samostatnost žáků a v neposlední řadě propojuje mezioborové vztahy. Otázky řešené v projektech učí žáky směřovat hlouběji do problému. „*Skrze projekt dítě přirozeně vnímá realitu v souvislostech, jeho dovednosti jsou rozvíjeny tvořivým způsobem, směřuje se ke konkrétnímu výsledku a nechybí zde ani zpětná vazba činností. Projektová metoda tak umožňuje nabývání tzv. soft skills, dovedností, které dítěti pomáhají vyjadřovat se a pochopit samo sebe i ostatní, které usnadňují a zkvalitňují spolupráci s druhými lidmi.*“⁹⁰

Věra Roeslerová, autorka mnoha metodických publikací, tvrdí o projektovém vyučování: „*Nejcennějším přínosem projektové výuky je změna myšlení, která přivádí účastníky výtvarného procesu k mnohostrannému pojmání světa.*“⁹¹

Jedná se o soustředěný proces, který klade důraz na vnitřní motivaci, spolupráci i na tvořivost. Profesor Jaromír Uždil dlouhodobě studoval výtvarný a psychický život dítěte. Zdůrazňuje důležitost tvořivosti nejen ve výtvarné výchově. „*Mezi tvořivé vlastnosti se počítá např. citlivost k vlastnímu zážitku a k vlastní práci, umění setrvat ve stavu koncentrovaného vnímání, vnitřní pohyblivost, schopnost přeskupovat a měnit vztahy mezi věcmi, vytvářet rychle syntézu a smysluplně (aby to neodpovídalo okamžitým podmínkám) organizovat, dávat situacím formu...*“⁹²

Projekt ve výtvarné výchově musí být úměrný věku žáků a počítat s jeho věkovými zvláštnostmi. V následující kapitole se zabývám cílové skupině žáků spadající do mladšího školního věku, se kterou pracuji.

⁹⁰ *Environmentální výchova: [tvořivé náměty pro výuku průřezových témat na 2. stupni ZŠ]*. Praha: Raabe, c2011, [69] s. (různé stránkování). Dobrá škola. Průřezová témata na 1. stupni ZŠ II. ISBN 978-80-87553-20-6, str. 46

⁹¹ ROESELLOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 80-902267-2-8, str.33

⁹² UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, Odborná literatura pro učitele, str. 104

5.4 Mladší školní věk

Výtvarný didaktický projekt, který je součástí mé diplomové práce, byl realizovaný s žáky mladšího školního věku (7–13 let). Období je typické střídáním tzv. naivního realismu, kdy dítě je ještě nesoustředěné a jeho názory jsou závislé na autoritách, a tzv. kritického realismu, kdy se dítě oddaluje od autorit a nabývá své sebejistoty.⁹³

„Dítě v tomto období je velmi zvědavé a je plně zaměřeno na to, co je a jak to je. Chce pochopit okolní svět a věci v něm doopravdy. Tento jev můžeme pozorovat v kresbě, písemném projevu či v mluvě. Stále více se zajímá o knihy, které ho poučují o lidech, věcech, zemích. Dává přednost realisticky pojatým knihám.“⁹⁴

Zdeněk Matějček mladší školní věk rozlišuje na mladší, střední a starší. V mladším školním věku jsou děti velmi hravé, nejsou schopné se soustředit více jak deset minut. S rostoucím věkem se postupně stávají stabilnější, aklimatizují se na školní prostředí, vytváří si postoje mužské a ženské identity. Školní prostředí je v tomto věku významným socializačním činitelem.⁹⁵

Ve výtvarné výchově považuji za nutné znát samotný vývoj dětského výtvarného projevu, který se dělí na hlavní tři období. Jedná se o raný dětský projev, krizi dětského výtvarného projevu a období dospívání.⁹⁶

Nyní budu blíže specifikovat období krize dětského výtvarného projevu a období dospívání. Právě krize dětského výtvarného projevu se v různé míře objevuje i v období mladšího školního věku a je potřeba s tím počítat. Jedná se o období, kdy si dítě uvědomuje rozpor mezi vlastním zobrazením a realitou, je frustrováno tímto rozporem.

Mírný odklon od výtvarného projevu souvisí s rozvojem abstraktního myšlení a se změnami ve struktuře osobnosti. U dětí ubývá spontaneita a rozvíjí se kritičnost.⁹⁷ Proto je důležité ve výtvarné výchově hledat postupy, které oslabí nepříznivě působící vývojové rysy dříve, než se dostaví jejich bezvýchodnost.

⁹³ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 368 Psyché. ISBN 80-247-1284-9, str. 118

⁹⁴ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 368 Psyché. ISBN 80-247-1284-9, str. 118

⁹⁵ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, str. 368 Psyché. ISBN 80-247-1284-9, str. 118

⁹⁶ ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 80-902267-2-8, str. 23

⁹⁷ UŽDIL, Jaromír. *Výtvarný projev a výchova*. 2. dopl. vyd. Praha: SPN, 1978, str. 128

V období dospívání se žáci s předešlým obdobím již vypořádali. „Ve zvýšené míře prosazují své individuální zájmy a výtvarné preference, které odrážejí jejich osobnostní založení.“⁹⁸ Někteří žáci tíhnou například k ateliérové výuce, kde se věnují kresbě a malbě podle modelu. Žáci mají často silnou potřebu dobře zvládat výtvarné techniky, jiní analyzují výtvarný jazyk a jeho výtvarné a výrazové možnosti.⁹⁹ Důležité je podporovat každého žáka a nahlížet na jeho individuální potřeby, rozvíjet ho nejen v jeho silných stránkách, ale i v těch slabších.

5.5 Popis projektu

TÉMA:	Doba plastová
DOMINANTNÍ PRŮŘEZOVÉ TÉMA:	Výtvarná výchova
VZTAH K DALŠÍM PRŮŘEZOVÝM TÉMATŮM:	Environmentální výchova Osobnostní a sociální výchova
MEZIOBOROVÉ VZTAHY:	Člověk a příroda (problematika nakládání s odpady) Jazyk a jazyková komunikace (anglický jazyk) – psaný i mluvený projev
ROZDĚLENÍ PROJEKTU:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Moje místo na ostrově 2. Všechno se dá změnit 3. Recyklace – pojem neznámý <p>Projekt je rozdělen na tři části. První dvě části: „Moje místo na ostrově“ a „Všechno se dá změnit“ pracují s dvourozměrným médiem.</p> <p>Třetí část s názvem „Recyklace – pojem neznámý“, pracuje s trojrozměrným médiem, tedy objektem.</p>

⁹⁸ ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 80-902267-2-8, str.25

⁹⁹ ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 80-902267-2-8, str.25

VZDĚLÁVACÍ CÍL:	Projekt seznamuje žáky s vizuální kulturou České republiky a se současnými českými autory, například Krištofem Kinterou, který tvořivě přistupuje k odpadním materiálům. Využití odpadového materiálu k výtvarné tvorbě, ekologická tematika ve výtvarné výchově. Rozvoj tvořivosti a fantazie. Pocvičování tvarového vnímání a prostorové představivosti.
VÝCHOVNÝ CÍL:	Cílem projektu je sblížení dvou odlišných kultur (evropské a mimoevropské) za účelem vzájemného obohacení a porozumění. Výtvarně didaktický projekt kultivuje k estetice a zároveň v sobě skrývá výchovné přesahy. Věnuje se problematice ochrany životního prostředí. Zamýšlí se nad přibývání odpadu a odpovědností jedince za budoucnost. Poukazuje také na organizace, které se věnují ekologickému vzdělávání v Indonésii.
VÝTVARNÉ TECHNIKY:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Malba v bodech 2. Otisk + patel 3. Modelování
RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ:	RVP ZV (2007) http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY:	V hodinách se pracuje s přírodninami, plastovým odpadem (plasty, sáčky, PET lahve..) a materiálem dovezeným z České republiky. Jedná se o temperové barvy, pastely, akvarelové barvy, štětce, nůžky, papíry, lepidlo.

REFLEKTIVNÍ OTÁZKY:	Lze v odpadovém materiálu nalézt další funkci? Které díla českých autorů nejvíce reagují na současné ekologické problémy? Co je všechno součástí naší krajiny? Jak nahlížíte na problém s odpady? Mění se díky nim prostředí, životní podmínky? Myslíte, že je důležité řešit problematiku přibývání odpadu? Proč musíme chránit přírodu? Jaký má odpad dopad na člověka? Proč se množství odpadu stále zvyšuje? Dokážeš posoudit způsob nakládání s odpady doma a ve škole?
FORMA REALIZACE:	Projekt v rámci výuky angličtiny
ČASOVÁ DOTACE:	11 hodin
CÍLOVÁ SKUPINA:	7–13 let
POUŽÍVANÁ LITERATURA V INDONÉŠTINĚ:	Ensiklopedia - Anak Hebat Bumi (kniha obsahující obecné informace o planetě Zemi, zemětřeseních, tsunami a jejím znečištění) Komik Kuark Super Science Environment – Bersahabat Dengan Alam Ensiklopedia Junior - Alam Sekitar, kniha (kniha vysvětluje otázky kolem přírody, cyklech, počasí)

5.5.1 Moje místo na ostrově

NÁMĚT: Moje místo na ostrově

ČASOVÁ DOTACE:	POMŮCKY:	VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY:	VÝSTUP:
3,5 hodin	Akvarelové barvy, pastel, papír A3, štětce (štětíčky do uší)	Malba v bodech	Záznam oblíbeného místa – vyjádření ve zkratce + obhajoba konceptu Společná instalace prací.

VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

Práce s akvarelem v bodech a liniích, cvičení koncentrace a trpělivosti, seznámení s tvorbou české grafičky Aleny Kučerové. Práce s barevnou a tvarovou kompozicí.

VÝCHOVNÉ CÍLE:

Posílení vědomí vlastní jedinečnosti, posílení reflexe sebe sama a nacházení místa ve společnosti – uvědomit si svou vlastní identitu. Emoční vazba k jejich oblíbenému místu, spolupráce se spolužáky, otázky ohledně udržitelného ostrova.

RVP ZV (2007) – očekávané výstupy:

- Užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie.
- V tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti; uplatňuje při tom v plošném i prostorovém uspořádání linie, tvary, objemy, barvy, objekty a další prvky a jejich kombinace.

RVP ZV (2007) – klíčové kompetence:

Kompetence komunikativní:

- Formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu.

Kompetence k řešení problému:

- Kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.

Kompetence sociální a personální:

- Vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.

RVP ZV (2007) – Průřezová témata:

Environmentální výchova:

- Učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska.
- Vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti.
- Přispívá k utváření zdravého životního stylu a k vnímání estetických hodnot prostředí.

Osobnostní a sociální výchova:

- Vede k porozumění sobě samému a druhým.
- Utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci.
- Umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací (např. konfliktů).

KLÍČOVÁ SLOVA:

Výtvarná výchova, environmentální výchova, odpovědnost člověka, akvarelové barvy, pastel, krajina, bod a linie, moje místo, Alena Kučerová, udržitelnost, udržitelný ostrov.

INSPIRACE:

Alena Kučerová 1935

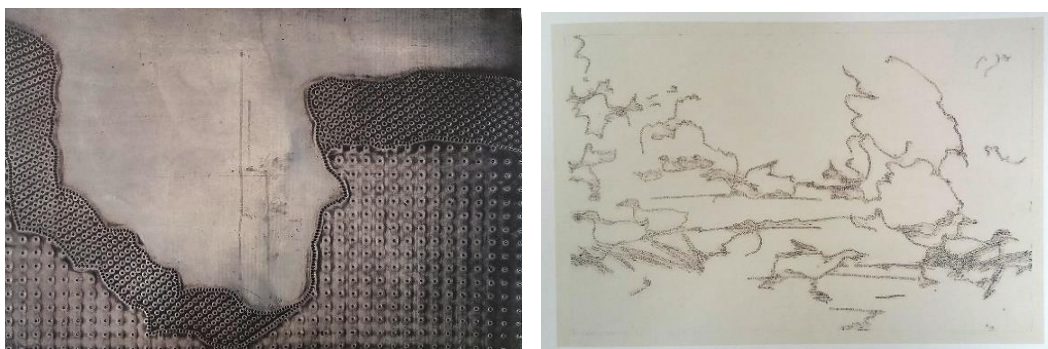
Grafička, ilustrátorka. Získala řadu ocenění doma i mezinárodních přehlídkách.

Byla velkou experimentátorkou a rozšířila možnosti grafiky. Ve své tvorbě používala nezvyklé nástroje, jako jsou jehly, bodce, nože. Přehýbá tenké plechy, vylamuje části a zase je skládá v ucelené díly, sešívá je tenkým drátem a provádí soutisky.

„Více než dokonalá iluze ji zajímá, jak málo stačí k vyjádření vybraného námětu.“¹⁰⁰

Inspirovala mě její technika vyjádření pouze v čistých liniích, bodech či jemným rastrem. Dále její výtvarná činnost, kdy se rozhodla důkladně zaměřit na svůj rodný kraj a krajinu jejího domova.

„Asi v roce 1978 jsem se rozhodla, že se musím soustředit na jediné místo, na to, kam patřím. Postupuji v malém okruhu, který důkladně znám. Pochopila jsme jak důležitý malý kus země po prarodičích, který důkladně znám a kde cítím jistotu, protože vím, kde, co roste a jak co voní. Začala jsme tu dělat grafiky polí a snažila jsem se s velkým citem zachycovat zdejší roviny, které mají pro mě neopakovatelné kouzlo... Neskicovala jsem přímo v plenéru, to by nestačilo, nejprve jsem je musela dostatečně fyzicky prožít, vrýt si je do těla a mysli. S koněm to bylo mnohem intenzivnější než pěšky.“¹⁰¹

Obrázek 67–68: Krajina, 1976

¹⁰⁰ KUČEROVÁ, Alena. *Alena Kučerová: grafika: Galerie moderního umění v Hradci Králové 8. září–13. listopadu 2005*. Hradec Králové: Galerie moderního umění, 2005, [24] s. ISBN 80-85025-53-1, str. 4

¹⁰¹ KUČEROVÁ, Alena. *Alena Kučerová: grafika: Galerie moderního umění v Hradci Králové 8. září–13. listopadu 2005*. Hradec Králové: Galerie moderního umění, 2005, [24] s. ISBN 80-85025-53-1, str. 3

MOTIVACE:

Technika v bodech a liniích, kterou žáci budou v hodině využívat, se velmi podobá kladením vosku, tedy voskové batice. Žáci techniku znají, od mala sledují, jak se sarongy a jiné tkaniny vyrábějí, proto jsem také techniku zvolila. Mají k ní blízko.

Začneme ukázkou sarongů, což je látka o rozměrech 1,5 – 1,3 metru, patří k tradičnímu oděvu v Indonésii. Nosí ji ženy i muži, ovinutou kolem pasu, doplněnou oblečením moderním – tričkem.¹⁰²

Diskuze nad indonéskými vzory, které ztvárňují tradiční indonéské eposy. Především se nad tzv. wayang kulit – stínovým divadlem, které vyjadřuje příběhy mýtických hrdinů.¹⁰³

Obrázek 69–70: Vosková batika

Debata na téma kompozice v obraze. Cvičení na tabuli – různé rozložení rastru z bodů. Vnímání bodů rozložených ve shluku, a naopak daleko od sebe. (Tmavá a světlá místa v obraze.)

Ukázky děl od Aleny Kučerové.

Žáci jsou do hodiny připraveni. Byli seznámeni s tím, že budeme malovat jejich oblíbené místo z ostrova. Místo mohli navštívit, vyfotografovat či si zapsat poznámky o tom, jak vypadá, co tam roste, voní, kolik lidí ho denně navštěvuje atd.

¹⁰² ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0, str. 64

¹⁰³ ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0, str. 67

Před samotnou tvorbou žáci zavřou oči a své místo si znovu představí, kdo chce, popíše ho. Velmi jednoduše anglicky ústně nebo na papír.

ZADÁNÍ PRÁCE:

Na papír si lehkými tahy rozvrhnou svoji představu. Poté postupují vyplňováním barevných ploch body. Barevná škála není nijak omezená ani nemusí být reálná. Vychází z jejich nálady a pocitů.

V závěru si sestavíme „naš ostrov“. Sami by se měli dohodnout, které „sousedy“ by chtěli mít, co by jim vyhovovalo a proč. Debata obsahuje i důležité otázky o zajištění vody pro všechny, dostupnost obchodu s potravinami, měřit k modlení atd.

HODNOTÍCÍ KRITÉRIA:

Osobitě ztvárnění, nápad, schopnost obhájit myšlenku, spolupráce se spolužáky, obhajoba udržitelného ostrova.

REFLEKTIVNÍ OTÁZKY:

Které oblíbené místo jsi zvolil a proč? Jak vypadá? Využij své smysly: Čich – jak voní? Sluch – je tam ticho nebo hluk? Chuť – co tam roste za ovoce? Jakou barevnou škálu si použil u tvého „místa“ a proč?

Jak by vypadal ideální udržitelný ostrov? Proč není prostředí stejně čisté jako kolem měšit?

Závěrečná reflexe žákyně 10 let: (Text přeložen do českého jazyka.)

„Malovala jsem měšitu. Je to místo, kam chodím několikrát denně s celou rodinou. Měšita se nachází ve městě Mataram a je největší ze všech. Na ostrově bych chtěla lepší silnice, hlavně do Mataramu. Protože nehody jsou tu velmi časté. Dnes mě práce bavila, ale jsem hodně unavená, je velké teplo.“

REFLEXE HODINY:

Trpělivost a preciznost žákům při tvoření jednotlivých bodů nedělala problém. Práce s akvarelem byla pro žáky zcela novou technikou.

Velmi častý námět výsledných prací byly rýžová políčka a pro mě velmi překvapující byly měšity. Dozvěděla jsem se, že právě měšita je místem, kde nejraději tráví svůj čas. Na ostrově je 70 % muslimů a stavba náboženského svatostánku je

kolektivní prestižní práce, na které se chtějí všichni zúčastnit a přes časté seismické otřesy jsou to právě mešity, které zůstanou neporušené. Jsou velmi kvalitně vybavené, například koberec je z modlitebních důvodů běžnou součástí, a proto se tu lidé cítí velmi dobře, bezpečně a tráví tu spoustu času.

Závěrečný úkol vypracování idey udržitelného ostrova a jeho sestavení z oblíbených míst bylo studenty pojato zodpovědně, avšak pokud vezmeme v potaz všudypřítomný náboženský tlak a sociální původ studentů, je jejich přístup k danému tématu zřejmý. Většina žáků k úkolu přistupovala spíše z náboženského než z ekologického hlediska.

Svoji zemi milují, ale odpad a jeho dopad neřeší. Děti jsou zvyklé v hodinách odpad po použití odhazovat na zem zrovna v místě, kde jsou. Zavedli jsme proto odpadkové koše, kam žáci odpad v hodinách odnášeli. Jeden žák se chopil úkolu velmi vážně a každému připomínal, když odpad skončil na zemi.

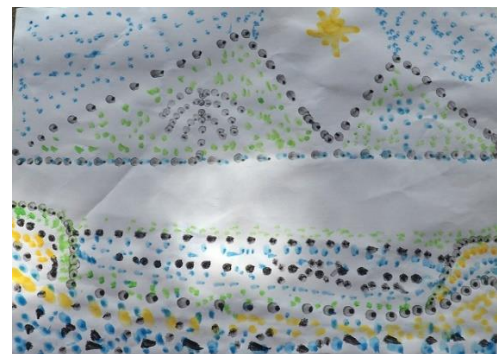
Obrázek 71: Islámské centrum, Mataram

Obrázek 72–73: Motivační část

Obrázek 74–77: Realizace

Obrázek 78–81: Mešity, rýžové pole, sopka Rinjani

Obrázek 82–83: Reflexe

5.5.2 Všechno se dá změnit

NÁMĚT: Všechno se dá změnit

ČASOVÁ DOTACE:	POMŮCKY:	VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY:	VÝSTUP:
3,5 hodin	Bílý papír A3, pastely, temperové barvy, štětce, palety (alespoň z papíru do dvojice)	Otisk Pastel	Záznam dnešní krajiny – co je všechno jeho součástí + obhajoba konceptu („špatné“ a „dobré“ otisky)

VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

První seznámení s temperovými barvami, základy míchání barev, procvičení tvarového vnímání, rozvoj fantazie a představivosti, tvorba kompozice, seznámení se s prací českého autora Petra Síse a s úvodem knihy Malého prince.

VÝCHOVNÉ CÍLE:

Schopnost diskuze se spolužáky, rozpoznání jedinečnosti přístupu – individuality, vzájemné porozumění, úvodní debata o životním prostředí, odpadu a odpovědnosti. Uvědomit si, že k ochraně přírody může napomoci každý jedinec svým ekologicky zodpovědným přístupem k běžným denním činnostem.

RVP ZV (2007) – očekávané výstupy:

- V tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti; uplatňuje při tom v plošném uspořádání linie, tvary, objemy, barvy a další prvky a jejich kombinace.
- Na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil.
- Porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace.
- Při vlastní tvorbě vychází ze svých představ a myšlenek, vnímá a porovnává výsledek svůj a ostatních, slovně vyjádří své postřehy a pocity. Uplatňuje linie, tvary podle vlastního tvůrčího záměru, využívá jejich vlastnosti a vztahy, pojmenovává je ve výsledcích vlastní tvorby i tvorby ostatních.

RVP ZV (2007) – klíčové kompetence:

Kompetence sociální a personální

- Přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.

Kompetence komunikativní

- Formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu.

- Naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje.

Kompetence k řešení problému

- Vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností.

RVP ZV (2007) – Průřezová témata:

Environmentální výchova:

- Rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí.
- Vede k uvědomování si podmínek života a možností jejich ohrožení.
- Přispívá k poznávání a chápání souvislostí mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa.

Osobnostní a sociální výchova:

- Přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Výtvarná výchova, environmentální výchova, vliv člověka na přírodu, ochrana přírody, odpad, odpovědnost, tvarové vnímání, představivost, otisk, temperové barvy, změna – transformace tvaru, Petr Sís

INSPIRAČNÍ VÝCHODISKA: Petr Sís (1949)

Petr Sís je český uznávaný autor knih pro děti po celém světě. Za celoživotní tvorbu obdržel prestižní ocenění, cenu Hanse Christiana Andersona.

Petr Sís mě přivedl na myšlenku pohrávání si s asociacemi a tvarovým vnímáním. Zejména díky ilustraci krokodýla, kterým znázorňuje mapu New Yorku. Ilustrace pochází z knihy Pilot a Malý princ. Kniha pojednává o životě Antoina de Saint Exupéryho, jeho lásce k létání a jeho úvahami o světě.

„New York připadal Antoinovi zneklidňující a zmatený. Nemluvil anglicky, zdálo se mu, že sem nepatří, a navíc už nelétal, jen bez konce přemítal nad tím, kam se svět řítí. Vzpomínal na dětství, na místa, která navštívil, na věci, které udělal, na lidi, jež poznal. Koupil si krabičku vodových barev a začal pracovat na ilustrované knížce o chlapci se zlatými vlasy. V dubnu 1943 vyšel *Malý princ*. Antonie v něm popsal planetu nevinější, než je ta jeho, a chlapce, který se zatoulal daleko od domova a který si klade otázky, jak svět funguje a kam míří.“¹⁰⁴

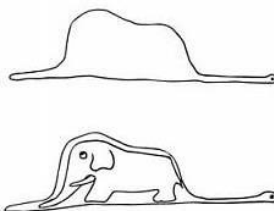
Obrázek 53: Mapa New Yorku

MOTIVACE:

Ukázky děl s důrazem na tvarové vnímání, především děl Petra Síse a jeho zvířecích map.

Cvičení tvarové vnímání. Kresba na tabuli (20 minut).

Na tabuli nakreslím kresbu z knihy *Malý princ*, což je klobouk. Pro pochopení potom nakreslím hroznýše, který zažívá slona. Oba obrázky mají shodné obrysy. Navodí atmosféru zkoumání obsahu, pohledu dovnitř. Po vysvětlení vybidnu žáky, aby na tabuli nakreslili obrys jejich oblíbeného zvířete. Důraz je kladen na představivost. Ostatní žáci poté navzájem hádají, co obrys obsahuje. Po uhodnutí, nebo prozrazení pravdy od autora, co se za obrysem skrývá, obrázek dokreslí „obsahem“.

Obrázek 54: Hroznýš, který zažívá slona

¹⁰⁴ SÍS, Petr. *Pilot a Malý princ: život Antoina de Saint-Exupéryho*. V Praze: Labyrint, 2014, [48] s. ISBN 978-80-86803-27-2, str. 32-33

Kdo a co všechno je součástí přírody? (Stromy, palmy, rýžové pole, lidé, zvířata.) Co je součástí přírody a poškozuje ho? Odpad? Které odpady jsou „špatné“? Jak dlouho se rozkládají? (PET lahev, sáček, jednorázová plenka, brčko.) Který odpad se rozloží a který může poškodit zdraví člověka? Co jsou jednorázové odpady, setkáváš se s nimi? Dají se nahradit? Preferuješ rýži zabalenou v banánových listech nebo v plastovém sáčku?

Odpad a jeho dopad na život člověka.

Cvičení, Roztříd' odpad do krabic. (Biologický odpad, papír, sklo, plasty)

ZADÁNÍ PRÁCE:

Posbíráme tvarově zajímavé objekty kolem naší školy (15 minut).

Dále budeme objekty tisknout na bílý papír. Barva na tisk bude jednotná – zelená. (Vše je součástí přírody a zapadá do ní. Plastový odpad je také z přírody jenom ho špatně používáme.)

V druhé části žáci identifikují „špatné“ a „dobré“ otisky. Pastelem přeměňují, transformují špatné na dobré. (Plastové víčko – květina).

Důraz je kladen na fakt, že se s odpadem musí pracovat. Odpadu přibývá, a proto ho nesmíme ignorovat.

REFLEKTIVNÍ OTÁZKY:

Byla práce pro Vás jednoduchá? Myslíš, že je důležité řešit problematiku přibývání odpadu? Proč musíme chránit přírodu? Co jsme v hodině dělali, dokážete to popsat? Jaké předměty si k tisku použil? Proč jsme tiskli jednotnou barvou?

Žáci mají prostor, aby vysvětlili výsledek tvorby. Který otisk „přeměnili“. Zároveň se zamýšleli, proč by v přírodě tento odpad být neměl. Stručně charakterizují průběh hodiny a reagují na případné dotazy.

HODNOTÍCÍ KRITÉRIA:

Osobité ztvárnění, nápad, schopnost obhájit myšlenku, obhajoba, (může proběhnout hlasování na téma o nejlepší „změnu“)

Žákyně, 12 let: (Text přeložen do českého jazyka.)

„V prvním úkolu jsem namalovala obrys ještěrky. Nikdo to neuhádl, ale smáli jsme se. Dále jsme nasbírali předměty kolem školy. Měli jsme si vybrat jednu barvu, která je typická pro přírodu na ostrově. Domluvili jsme se na zelené barvě, téměř všichni jsme vykřikli „Green“, protože Pandah Indah leží uprostřed rýžových polí. Dále jsme předměty otiskovali na papír. Později jsme měli otisky z odpadu předělat na něco hezkého. Tento úkol mě bavil nejvíc z celé hodiny. Udělala jsem z otisku PET lahve a sáčků planetu Zemi s rybami. Všímám si více odpadu kolem sebe a v přírodě.“

REFLEXE HODINY:

V hodinách žáci pracovali s technikou tempéry poprvé. Žáci jsou temperamentní a rádi se učí novým věcem. Většina žáků se nespokojila pouze s jedním výtvozem a aktivně pokračovali do konce hodiny. V práci se často objevovalo napodobování. V závěru hodiny jsme si sedli do kroužku a každý žák popsal co ztvárnil a zdůvodnil svůj výběr. Častým námětem v jejich tvorbě byl mořský svět a květiny, které jsou pro ně vzácné. Žáci žijí v chudých podmínkách a ti kteří nežijí přímo u moře se k němu dostanou velice málo. Většinu času je na Lomboku sucho a květiny rostou pouze v období dešťů, které je krátké.

Řád hodiny narušili pozdně příchozí žáci. Všimla jsem si rozdílného chápání času dětí v Indonésii. Mnohdy neřeší přesný příchod do školy. Doc. Eva Machková zdůrazňuje rozdílnost chápání času zejména u dětí mladšího školního věku. „*Velkou roli ve vnímání času hraje i kultura a klimatické podmínky.*“¹⁰⁵

„*Přírodní národy, které obývají teplejší oblasti a po tisíciletí si nemusely dělat starosti se zásobami na zimu, žijí ze dne na den i v dospělosti a vzájemná budoucnost pro ni nic neznamena.*“¹⁰⁶

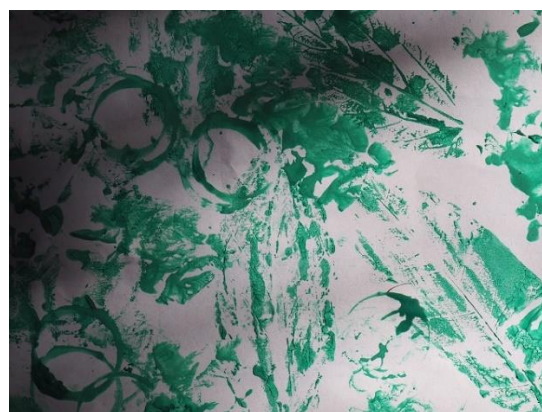
Druhý den někteří žáci dorazili do školy i ve svém volném čase. Nejspíše se podívat ze zvědavosti. Využila jsem situace a vyrazili jsme na procházku kolem vesnice. Při zpáteční cestě jsme spolu s žáky sbírali odpadky v příkopech a všude kolem. Povídali jsme si o Dni země, který slavíme každý rok v České republice. Dohodli jsme se, že ho

¹⁰⁵ MACHKOVÁ, Eva. *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0374-2, str. 151

¹⁰⁶ MACHKOVÁ, Eva. *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0374-2, str. 151

budeme slavit právě dnes. Na procházku vyrazilo asi 8 dětí. Jeden žák mi pomáhal s překladem a vysvětloval nejmenším.

Smysl reálně chápala většina dětí.

Obrázek 55–58: Otiskování

Obrázek 59–60: Druhá část

Obrázek 61–65: Výsledná práce

Obrázek 66: Reflexe

5.5.3 Recyklace – pojem neznámý

NÁMĚT: Recyklace – pojem neznámý

ČASOVÁ DOTACE:	POMŮCKY:	VÝTVARNÉ VYJADŘOVACÍ PROSTŘEDKY:	VÝSTUP:
3,5 hodin	Odpadový materiál (plasty, sáčky, PET lahve, papíry, lepidlo, provázek, nůžky.	Modelování	Prostorový objekt z odpadového materiálu + obhajoba konceptu a umístění objektu

VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

Rozvíjení prostorové představivosti, kreativity, zručnosti, fantazie, důraz na recyklaci jím zvoleného materiálu, znovuzrození staré nefunkční věci, recyklování odpadů, seznámení se s díly od Krištofa Kintery, (Františka Skály)

VÝCHOVNÉ CÍLE:

Seznámení s organizacemi věnující se recyklaci, zejména s aktivistkou a pedagožkou Aisyah Odíst

RVP ZV (2007) – očekávané výstupy:

- Užívá a kombinuje prvky vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku: v objemovém vyjádření modelování a skulpturální postup; v prostorovém vyjádření uspořádání.
- Porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace.
- Rozpoznává a pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření (linie, tvary, objemy, barvy, objekty); porovnává je a třídí na základě odlišností vycházejících z jeho zkušeností, vjemů, zážitků a představ.

RVP ZV (2007) – klíčové kompetence:

Kompetence komunikativní:

- Formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu.

Kompetence k řešení problému:

- Kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.

Kompetence sociální a personální:

- Přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají.

RVP ZV (2007) – Průřezová témata:

Environmentální výchova:

- Napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni.

- Seznamuje s principy udržitelnosti rozvoje společnosti.

Osobnostní a sociální výchova

- Vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci.
- Vede k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Výtvarná výchova, environmentální výchova, vědomí souvislostí, inspirace přírodou a umělecké ztvárnění přírody, prostorový objekt, odpadový materiál, recyklace, transformace, František Skála, Krištof Kintera, Aisyah Odist, Trash Hero Indonesia.

INSPIRACE:

František Skála (1956)

František Skála je český malíř, ilustrátor dětských knih a sochař. Vystudoval řezbářství na Střední uměleckoprůmyslové škole v Praze a filmovou a televizní grafiku na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze.

Objekty často tvoří tak, aby znázorňovaly něco jiného.

„Zásadní je pro Skálu inspirace materiálem, jemuž podle vlastních slov jen vychází vstříc a podtrhává jeho již existující kvality. Jeho díla jsou postavena na tvarové analogii nebo na tvarové polysémii“¹⁰⁷

Obrázek 84–85: Strava budoucnosti 2014, Pop-music 2001

¹⁰⁷ VOLF, Petr. *František Skála: sklizeň 1980-2004*. Praha: BB art, 2005, Album. ISBN 80-7341-569-0, str. 22

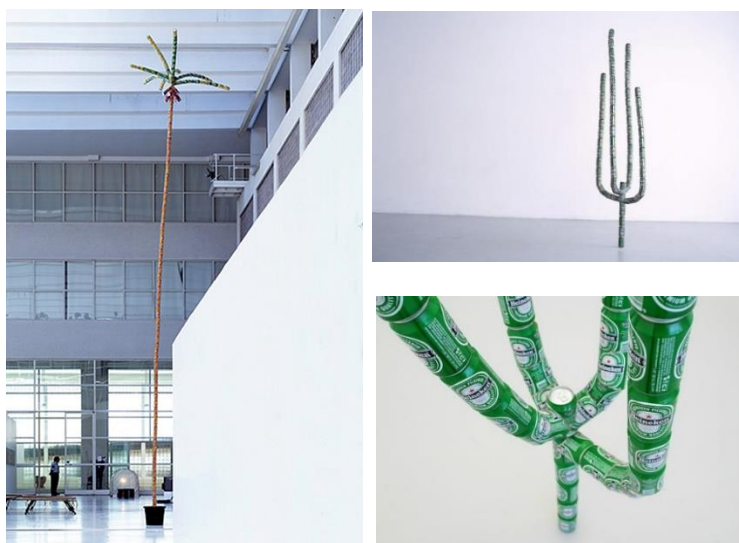
Krištof Kintera (1973)

Krištof Kintera je český umělec, autor řady instalací a realizací do veřejného prostoru. Věnuje se také kurátorské práci.

„Prostřednictvím svých objektů srozumitelně a s humorem kritizuje konzumní způsob života. Často používá odpadový materiál i přírodniny. Vedle prostorových objektů se intenzivně věnuje lité kresbě tváří a skvrn připomínající molekulární struktury.“¹⁰⁸

Obrázek 86: Lité objekty

Obrázek 87–89: Homegrown

„Z plechovek od firmy Fanta a Heineken složil kovové kaktusy, vzrůstem přesahující deset metrů. Homegrown – doma vypěstovaný 2003.“¹⁰⁹

¹⁰⁸ Böhm, David, Franta, Jiří a Horák, Ondřej. *Průvodce neklidným územím I.* Labyrint, 2016. ISBN 978-80-87260-84-5, str. 234

¹⁰⁹ KINTERA, Krištof, Mariana SERRANOVÁ a Karel SRP. *Krištof Kintera.* V Řevnicích: Arbor vitae, 2012, str. 77 ISBN 978-80-87164-96-9, str. 21

MOTIVACE:

Fauna a flora Indonésie, endemická zvířata – obrazové ukázky.

Vysvětlení termínů: Recyklace, upcklace, downcyklace.

Jak vypadá logo recyklace?

Organizace věnující se environmentální výchově v Indonésii.

Představení indonéské aktivistky Aisyah Odist a její dosavadní práce.

Green books (vybudoval Petr Hindrich a Tomáš Jirsa) Jejich cílem je ekologické vzdělávání dětí v Indonésii a zřizování ekoknihoven.

Organizace Trash Hero Indonesia. Snaží se minimalizovat odpad v Indonésii.

Ukázka vybraných prací z české studentské soutěže Druhotná surovina. Cílem soutěže je šetřit primární zdroje a přírodu. Video o tom, co všechno se dá zužitkovat.

„Po vytrídění využitelných složek odpadu se objem naší nádoby na odpad zmenší až o 40 %, tříděním odpadu ušetříme peníze za svoz odpadu a současně přispějeme ke zlepšení životního prostředí.“¹¹⁰

Obrázek 90–92: Trash Hero Indonesia

¹¹⁰ HRADECKÁ, Hana a Michael PONDĚLÍČEK. *Ekologická výchova a odpadové hospodářství*. Praha: KZT, 1996, str.18

ZADÁNÍ PRÁCE:

Žáci si za týden nasbírají jejich použitý odpad (materiál, který již ztratil svoji prvotní funkci, plasty, sáčky, PET lahve.).

Přetvářejí odpad, recyklují ho a vytvářejí objekty inspirované faunou a florou Indonésie.

Žáci by měli zhodnotit, kam by se objekt mohl umístit, aby v člověku vyvolal potřebu zamýšlení se. Například na pláž, na trh, do restaurace.

HODNOTÍCÍ KRITÉRIA:

Osobité ztvárnění, stupeň tvořivosti a samostatného projevu, nápad, ochota pracovat, aktivita v činnostech, snaha, schopnost plánovat v čase, obhajoba umístění objektu.

REFLEKTIVNÍ OTÁZKY:

Byla pro tebe práce náročná? Co je to recyklace a k čemu slouží? Proč se množství odpadu stále zvyšuje? Objasní nezbytnost třídění odpadu. Posoudí způsob nakládání s odpady doma a ve škole. Které odpady jsou ke kompostování nevhodné?

Jaké vidíte další možnosti využití odpadového materiálu? Co tě zaujalo na pracích Krištofa Kintery a proč? Znáte ekoaktivistku Aisyah Odist z Lomboku?

Závěrečná reflexe žáka 13 let: (Text přeložen do českého jazyka.)

„Práce mě velmi bavila. Zaujaly mě fotografie gigantického kaktusu z plechovek. Využívat odpad na něco dalšího mi dává smysl a rád bych vymyslel něco, kde bude využito více odpadu než jenom jedna PET lahev. Chtěl bych navrhnout našemu řediteli, abychom se jeli se třídou podívat za paní Aisyah Odist. Až budu velký, chtěl bych také na Bali za organizací Trash Hero Indonesia, ale nevím, jestli na to budu mít peníze.“

Závěrečná reflexe žákyně 8 let: (Text přeložen do českého jazyka.)

„Nejprve jsme se podívali na fotografie zvířat a rostlin z našeho ostrova. Potom jsme si povídali o organizacích, které pomáhají s odpadem. Následně jsme viděli fotografie věcí vyrobených z odpadu a šli jsme to taky zkusit. Nevěděla jsem co vyrobit. Nakonec jsem vyrobila rybu z dětské žabky. Umístila bych ji na billboard v Kutě. Živá ryba se mi stejně líbí víc.“

REFLEXE HODINY:

Žáci se s nadšením pustili do práce. Míra napodobování byla zřejmě menší než v předchozích hodinách, určitě z důvodu různorodosti materiálů. (od každého kusu byl pouze jeden) Žáci nejvíce pracovali s průhledností materiálů a tvarovou podobností předmětů.

K nejzdařilejším pracím patří dešťový mrak složený z plastových tyčinek do uší. Dále mořští živočichové jako rybka, který byla vytvořená z dětské žabky. Její tvar kopíruje kostru ryby. Mořský koník vytvořený z plastové píšťalky.

Obrázek 93–94: Motivační část

Obrázek 95–96: Déšť a mikroorganismy

Obrázek 97-98: Podmořský svět

Obrázek 99–100: Ryba, objekt z dětské obuvi

5.6 Reflexe projektu

Velmi jsem se obávala jazykové bariéry, zejména u nejmenších dětí, která byla překonána soustavnou prací s knihami v jejich jazyce a pomocí překladáčů. Nejstarší žáci ochotně zprostředkovali překlad svým mladším spolužákům. Významnou pomocí byl i přístup pana ředitele Jumirima.

První hodina byla pro mne, a domnívám se že i pro žáky, zásadní. Vzájemně jsme se již znali, ale poprvé jsme využívali výtvarné didaktické postupy, které nejsou v místních podmínkách běžné.

V hodinách výtvarného didaktického projektu šlo především o maximální probuzení tvořivosti a představivosti žáků za pomoci různých materiálů. Projekt byl postaven na tématu odpadu. V našich podmínkách toto téma žáci nevnímají jako nic nového, spíše jako samozřejmost. V indonéské škole v malé vesnici, kde lidé žijí tradičním a velmi skromným životem, je to téma opomíjené. Na Lomboku neexistují

žádné kontejnery či sběrné dvory. V hodinách jsem tedy studenty učila základním návykům, které postrádali.

Žáci byli velmi aktivní a snaživí po celou dobu. Respekt pedagoga byl v našem případě ovlivněn i skutečností, že jsme běloši. Na druhou stranu autority jsou velmi respektované. To platí i o místních pedagogích, a to nejen ve školním prostředí, ale i ve volném čase. Jejich názory jsou pro žáky směrodatné.

V projektu, který jsem zahájila, nadále pokračují místní pedagogové. Organizace Škola v ráji z části financuje místní vzdělávání a podporuje i dobrovolníky. Mezi ředitelem a dobrovolníky je vždy velmi blízký vztah, založený na vzájemné úctě. Samotný ředitel školy je moderní a progresivní. Všechny nové podněty využívá ku prospěchu žáků. Po mém odjezdu jsem byla například informována, že studenti s ředitelem navštívili školu ekologické aktivistky Aisyah Odíst. Zúčastnili se programu s různými aktivitami na podporu recyklace odpadů. Pro žáky není tato „exkurze“ běžná, mnohdy na cestu nemají finance.

Po mém příjezdu jsem s jistým odstupem přemýšlela nad dalšími možnostmi tamní výtvarné výchovy. Byla jsem velmi překvapená, že v tak chudé oblasti má mobilní telefon téměř každý žák. Fotografování pro ně znamená jednu z velmi oblíbených činností ve volném čase, a tak je práce s fotoaparátem nasnadě ať už jako téma dokumentární fotografie, či například práce s koláží. Pozitivně vnímám možnosti tisku na zdejší tiskárně, která pro žáky nabízí zajímavé výtvarné výstupy v podobě kombinovaných technik. Další inspirací pro námět může být Hana Babyrádová, která hovoří o sociální interakci jako zdroji akčního umění.¹¹¹

Indonésie je zemí, ve které není výtvarná didaktická výchova běžnou praxí, a proto by o výsledku práce pedagogických pracovníků neměly vypovídat jen známky žáků, ale také jejich nadšení a opravdovost, se kterou získané dovednosti uplatňují.

¹¹¹ STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, Petra ŠOBÁŇOVÁ, Timotej BLAŽEK, Jana MUSILOVÁ, Jiří SOSNA a Lucie TIKALOVÁ. *Téma – akce – výpověď: projektová metoda ve výtvarné výchově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 183 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4506-9, str. 107

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo vytvořit doprovodný příběh o indonésském ostrově Lombok. Jedná se o dvacet listů s ilustracemi, které dokumentující místní kulturu a tropické prostředí. Například jejich životní tempo je zpodobňované k tempu hlemýžďů. Ilustrace jsou řazené do formy leporela a slouží dětem a jejich rodičům.

V teoretické části se zabývám ilustrací a její historií, následně zejména ilustrací pro děti a jejím představitelům. Další kapitola je věnovaná nakladatelstvím, které produkují dětské knihy u nás v České republice.

V praktické části se nejprve analyzuji inspirační východiska, věnuji se autorům, kteří moji práci ovlivňovali. V kapitole týkající se realizace popisují vývoj tvorby leporela od návrhové části přes formu a zvolený recyklovaný materiál. Následuje fotodokumentace práce.

Text v leporelu je zhotovený v českém i anglickém jazyce a může sloužit jako propagační materiál pro neziskovou organizaci Škola v ráji, se kterou jsem cestu podnikla. Výtisky leporela budou díky organizaci na podzim předány do indonéských škol na Lomboku.

Diplomovou práci zakončuji výtvarně didaktickým projektem zrealizovaným na stáži v Indonésii. Projekt s názvem Doba plastová obsahuje tři části: Moje místo na ostrově, Všechno se dá změnit a Recyklace – pojem neznámý. Projekt pracuje s odpadovým materiálem jako objektem či jako s médiem k otisku. Zvolené výtvarné techniky můžeme řadit k základním, protože projekt počítá s absencí výtvarné výchovy na indonéských školách a nedostupností pomůcek a materiálů, které jsou u nás běžné.

Projekt kultivuje k estetice a zároveň v sobě skrývá výchovné přesahy. Věnuje se problematice ochrany životního prostředí. Reaguje na přibývání odpadu, kterého je v zemích třetího světa stále víc a místní tento problém neumí řešit. Projekt lze uplatnit nejen na škole v Pandan Indah, ale i na jiných ostrovech, kde je problematika zřejmá.

Setkání našich, byť tolik odlišných kultur, vedlo ke vzájemnému obohacení a porozumění. Věřím, že společně prožitá doba pozitivně ovlivní mne i lidi, se kterými jsem spolupracovala či se jen setkala. Po příjezdu jsem s jistým nadhledem projekt

doplnila o další nápady, které v práci zmiňuji na závěr. V mnou započatém projektu budou pedagogové v Indonésii dále pokračovat, což mě velmi těší.

Ve své práci jsem uplatňovala zkušenosti ze studia Učitelství výtvarné výchovy a předešlého studia textilní a grafické tvorby na fakultě v Hradci Králové. Velmi cenná pro mne byla i dobrovolnická stáž, kterou jsem mohla absolvovat díky fakultě a nahlédnout tak na principy vzdělávání v odlišné zemi.

V budoucnu bych ráda navštívila některé ze skandinávských zemí. Pokusila se praktikovat na některé z místních škol a získala tak nové metody v environmentální výchově.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Ambrose, Gavin a Harris, Paul. *Formát: Základy designu*. Computer Press, 2011, 182 s. ISBN 978-80-251-2966-1.

BAUER, Alois. *Grafika – kniha pro každého*. 1 vyd. Olomouc: Rubico, 1990, 247 s. ISBN 80-85839-34-2

BELL, Loren, Stuart BUTLER, Trent HOLDEN, Anna KAMINSKI, Hugh MCNAUGHTAN, Adam SKOLNICK, Iain STEWART a Ryan VER BERKMOES. *Indonésie*. Přeložil K. H. DOUTNÁ, přeložil Tereza HORVÁTOVÁ, přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2016, 830 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-1847-9.

Böhm, David, Franta, Jiří a Horák, Ondřej. *Průvodce neklidným územím I*. Labyrint, 2016. ISBN 978-80-87260-84-5.

ČAPEK, Karel a Josef ČAPEK. *Devatero pohádek a ještě jedna jako přívazek od Josefa Čapka*. Nučice: F. Topič, 1996, 192 s. Česká klasika. ISBN 80-902185-0-4.

DVORSKÝ, Pavel. *Ilustrace*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017, 79 s. ISBN 978-80-7028-479-7.

Environmentální výchova: [tvořivé náměty pro výuku průřezových témat na 2. stupni ZŠ]. Praha: Raabe, c2011, [69] s. (různé stránkování). Dobrá škola. Průřezová témata na 1. stupni ZŠ II. ISBN 978-80-87553-20-6.

HALADA, Jan. *Člověk a kniha: úvod do nakladatelské specializace*. Praha: Karolinum, 1993, 120 s. ISBN 80-7066-767-2.

HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. 2. přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 1990, 117 s. ISBN 80-7066-368-5.

HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros 1989. 455 s.

HUTAŘOVÁ, Ivana. *Současní čeští ilustrátoři knih pro děti a mládež*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2004, 129 s. ISBN 80-211-0485-6.

HRADECKÁ, Hana a Michael PONDĚLÍČEK. *Ekologická výchova a odpadové hospodářství*. Praha: KZT, 1996, 32 s.

Illustration Play 2: Craving for the New Extraordinary. London : Victionary, 2010. 284 s. ISBN 98817302867

JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. V Praze: C.H. Beck, 2010, xix, 324 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-326-4.

KUČEROVÁ, Alena. *Alena Kučerová: grafika: Galerie moderního umění v Hradci Králové 8. září–13. listopadu 2005*. Hradec Králové: Galerie moderního umění, 2005, [24] s. ISBN 80-85025-53-1.

KUŘÍK, Petr. Malý průřez ekologickými aktivitami v Nové Pace: jedno z prvních měst, kde se začal kompletně třídit odpad, což je příznivé pro životní prostředí. *Noviny Jičína*. Hradec Králové, 1998, 7(201), 8. ISSN 1210-6062.

KINTERA, Krištof, Mariana SERRANOVÁ a Karel SRP. *Krištof Kintera*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012, 277 s. ISBN 978-80-87164-96-9.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

MÁCHAL, Aleš. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou: [metodická příručka pro začínající učitele a pedagogické pracovníky středisek ekologické výchovy]*. Brno: Rezekvítek, 2000, 202 s. ISBN 80-902954-0-1.

MACHKOVÁ, Eva. *Projekty dramatické výchovy pro mladší školní věk*. Praha: Portál, 2013, 187 s. ISBN 978-80-262-0374-2.

MATĚJČEK, Antonín. *Ilustrace*. Praha: J. Štenc, 1931, 351 s.

MARCO, Jindřich. *O grafice*. Praha: Mladá fronta, 1981, 502 s.

MARKOVÁ, Nikola, Ivo KROPÁČEK a Iva NOVÁKOVÁ. *Vysoká míra recyklace: úspěšné modely nakládání s odpady v českých obcích*. Brno: Hnutí Duha, 2009, 20 s. Studie Hnutí Duha. ISBN 978-80-86834-32-0.

MCLEOD, Catherine. *Indonésie*. Bučovice: RO-TO-M, 2003, 191 s. Berlitz. ISBN 80-85840-79-0.

MORGAN, Kate a Ryan VER BERKMOES. *Bali a Lombok*. Přeložil Jan STYBLÍK. Praha: Svojtka & Co., 2017, 415 s. Lonely Planet. ISBN 978-80-256-2091-5.

OPLT, Miroslav. *Hledání Indonésie*. Praha: Panorama, 1989, 250 s. Cesty. ISBN 80-7038-101-9.

PISTORIUS, Vladimír. *Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2011, 280 s. ISBN 978-80-87053-50-8.

- PROUZA, Vladislav. Turisté dostanou šanci třídít odpad. *Právo. Severovýchodní Čechy*. 2018, 28(158), 11. ISSN 1211-2119. Severovýchodní Čechy, 20180711.
- PŘIBÁŇ, Michal. *Česká literární nakladatelství 1949-1989*. Praha: Academia, 2014, 649 s. ISBN 978-80-200-2407-7.
- POUR, Milan. Chcete se také naučit třídít domovní odpad?: Městský úřad a Technické služby mají zájem předat své zkušenosti. *Hradecké noviny*. Hradec Králové, 1995, 4(105), 3. ISSN 1210-602X.
- REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, 219 s. ISBN 978-80-7028-439-1.
- ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1997, 219 s. ISBN 80-902267-2-8.
- SFAR, Joann a Antoine de SAINT-EXUPÉRY. *Malý princ*. Přeložil Zdeňka STAVINHOVÁ. Praha: Albatros, 2009, 112 s. ISBN 978-80-00-02319-9.
- SÍS, Petr. *Pilot a Malý princ: život Antoina de Saint-Exupéryho*. V Praze: Labyrint, 2014, [48] s. ISBN 978-80-86803-27-2.
- STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana, Petra ŠOBÁŇOVÁ, Timotej BLAŽEK, Jana MUSILOVÁ, Jiří SOSNA a Lucie TIKALOVÁ. *Téma – akce – výpověď: projektová metoda ve výtvarné výchově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 183 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4506-9.
- STEHLÍKOVÁ BABYRÁDOVÁ, Hana. *Rituál, umění a výchova*. V Brně: Masarykova univerzita, 2002, 351 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-3029-1.
- STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. 224 s. WIGAN, Mark.
- ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie, jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0.

Umění ilustrace: Vizuální myšlení. Brno: Computer Press, 2010. 176 s. ISBN 978-80-251-2970-8

UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, 121 s. Odborná literatura pro učitele.

UŽDIL, Jaromír. *Výtvarný projev a výchova*. 2. dopl. vyd. Praha: SPN, 1978, 333 s.

VOLF, Petr. *František Skála: sklizeň 1980-2004*. Praha: BB art, 2005, 136 s. Album. ISBN 80-7341-569-0.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- *Baobab* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/>
- *Běžiliška* [online]. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/>
- Cesta do fantazie. <https://www.csfd.cz/film/42136-cesta-do-fantazie/prehled/> [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/42136-cesta-do-fantazie/prehled/>
- *Červená želva* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11851046685-cervena-zelva/>
- *Die Königin der Farben* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: https://als-verlag.de/public_als/pages/de/shop/productDetails.html?proId=5538
- *Druhotná surovina* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: https://druhotnasurovina.mpo.cz/Hajao_Mijazaki. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hajao_Mijazaki
- *Jak třídit* [online]. [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <https://jaktridit.cz/cz/trideni/jak-spravne-tridit---barevne-kontejnery/papir>
- Jan Amos Komenský. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Amos_Komensk%C3%BD
- Jutta Bauer. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Jutta_Bauer
- Papír. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pap%C3%ADr>
- *Paseka* [online]. [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: www.paseka.cz
- Michaël Dudok de Wit. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Micha%C3%ABl_Dudok_de_Wit
- *Labyrint* [online]. [cit. 2019-06-12]. Dostupné z: <https://www.labyrint.net/>
- Leporelo. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Leporelo>
- Lombok. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Lombok>
- *Lombokeco* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <http://www.lombokeco.org/>

- *Škola v ráji* [online]. [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <https://skolavraji.org/>
- *Tachezy* [online]. [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <http://www.andrea-tachezy.com/>
- *Trashhero* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://trashhero.org/blog/category/trash-hero-myanmar/>
- *Upupaepop* [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.upupaepop.cz>
- Zemětřesení na Lomboku 2018. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zem%C4%9Bt%C5%99esen%C3%AD_na_Lomboku_2018

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Ilustrace ke knize Čas lovců

Zdroj: DVORSKÝ, Pavel. Ilustrace. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017, 79 s.
ISBN 978-80-7028-479-7. /str. 19

Obrázek 2: Smaragdové stopy

Zdroj: REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, /str. 92

Obrázek 3: Jan Amos Komenský

Zdroj: REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015, ISBN 978-80-7028-439-1, /str. 136

Obrázek 4: Open Air program 2019

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 5: Královna barev

Zdroj: Die Königin der Farben [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: https://als-verlag.de/public_als/pages/de/shop/productDetails.html?proId=5538

Obrázek 6: Půlnoční hra

Zdroj: PACOVSKÁ, Květa. Půlnoční hra. Brio, 2001./str. 9

Obrázek 7: Něco ti povím, Johane

Zdroj: Tachezy [online]. [cit. 2019-05-27]. Dostupné z: <http://www.andrea-tachezy.com/>

Obrázek 8: Cesta do fantazie

Zdroj: Cesta do fantazie. <https://www.csfd.cz/film/42136-cesta-do-fantazie/prehled/> [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/42136-cesta-do-fantazie/prehled/>

Obrázek 9–10: Červená želva

Zdroj: Červená želva [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11851046685-cervena-zelva/>

Obrázek 11–12: Mapa Lomboku

Zdroj: Lombok. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-05-08]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Lombok>

Obrázek 13–20: Znaky Lomboku

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 21: Chilli

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 22: Zemětřesení – srpen 2018

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 23–24: Otisk listů

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 25–26: Mapa a šnek

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 27: Barevnice

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 28–32: Skici

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 33–34: Font Besom

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 35–36: Ilustrace – období dešťů a sucha

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 37–38: Ilustrace

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 39: Recyklovaný papír FLORA

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 40–44: Leporelo

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 45–48: Ve třídě

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 49–50: Příkopy v Pandan Indah

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 51–52: Aisyah Odíst

Zdroj: Aisyah Odíst [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z:

<https://pravydomaci.cz/indoneska-plastova-kralovna-rambo-v-suknich/>

Obrázek 32: Mapa New Yorku

Zdroj: SÍŠ, Petr. Pilot a Malý princ: život Antoina de Saint-Exupéryho. V Praze:

Labyrint, 2014, [48] s. ISBN 978-80-86803-27-2. /Str. 33

Obrázek 54: Hroznýš, který zažívá slona

Zdroj: SFAR, Joann a Antoine de SAINT-EXUPÉRY. Malý princ. Přeložil Zdeňka STAVINHOVÁ. Praha: Albatros, 2009, 112 s. ISBN 978-80-00-02319-9/ str. 5

Obrázek 55–58: Otiskování

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 59–60: Druhá část

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 61–65: Výsledná práce

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 66: Reflexe

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 67–68: Krajina, 1976

Zdroj: KUČEROVÁ, Alena. Alena Kučerová: grafika: Galerie moderního umění v Hradci Králové 8. září–13. listopadu 2005. Hradec Králové: Galerie moderního umění, 2005, [24] s. ISBN 80-85025-53-1./ str. 9, 11

Obrázek 69–70: Vosková batika

Zdroj: ŠKVÁROVÁ, Veronika. Indonésie, jak ji pozná málokdo. Praha: Knižní klub, 2010, 208 s. ISBN 978-80-242-2732-0. / str. 65

Obrázek 71: Islámské centrum, Mataram Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 72–73: Motivační část – zavři oči a představuj si

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 74–77: Realizace

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 78–81: Mešity, rýžové pole, sopka Rinjani

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 82–83: Reflexe

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 84–85: Strava budoucnosti 2014, Pop-music 2001 str.115

Zdroj: VOLF, Petr. František Skála: sklizeň 1980-2004. Praha: BB art, 2005, 136 s. Album. ISBN 80-7341-569-0./str. 123, 115

Obrázek 86: Lité objekty

Zdroj: Böhm, David, Franta, Jiří a Horák, Ondřej. Průvodce neklidným územím I. Labyrint, 2016. ISBN 978-80-87260-84-5- /str. 234

Obrázek 87–89: Homegrown

Zdroj: KINTERA, Krištof, Mariana SERRANOVÁ a Karel SRP. Krištof Kintera. V Řevnicích: Arbor vitae, 2012, 277 s. ISBN 978-80-87164-96-9. /str. 100, 101

Obrázek 90–92: Trash Hero Indonesia

Zdroj: Trashhero [online]. [cit. 2019-05-08]. Dostupné z:

<https://trashhero.org/blog/category/trash-hero-myanmar/>

Obrázek 93–94: Motivační část

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 95–96: Déšť a mikroorganismy

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 97-98 : Podmořský svět

Zdroj: Vlastní archiv

Obrázek 99–100: Ryba, objekt z dětské obuvi

Zdroj: Vlastní archiv